

REVISTA CULTURII MOZAIK

APARE BILUNAR

ADMINISTRAȚIA: str. Sf. Vineri nr. 9, telefon 614.96.90 REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24, telefon 611 80 80

Anul XXXVIII

Nr. 771—772

Decembrie (I—II) 1993

Kislev-Tevet 5754

16 pagini 80 lei

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

DE LA ANTIOHUS EPIFANES LA „MEIN KAMPF“

Rugăciunea noastră la aprinderea lumânărilor e o slăvire a Părintelui Ceresc pentru minunile săvârșite cu noi, în acele zile, în timpul acesta.

Fiecare filă din istoria noastră cea plină de minuni este nu numai o evocare a trecutului, ci o ancorare în prezent, în realitatea vieții ce o trăim.

Noi nu trăim. Noi supraviețuim. De la o minune la cealaltă, de la un tiran la celălalt. Fie că-l cheamă Nabucodonosor, fie Titus, fie Antiohus, fie Haman, fie Torquemada, fie Hmelnițki, fie Hitler. Toți voiau ceea ce Hitler a numit „Endlösung“, adică „soluția finală“.

Iar noi rostim pe toate meridianele împrăștierei noastre, în toate generațiile multimilenare noastre existențe, același „AL HANISIM“, același imn de slavă pentru MIRACOLUL care a trecut și ne pregătim pentru cel care e pe drum.

„Cine studiază istoria evreilor și nu crede în minuni nu e un realist“, a spus întemeietorul Statului Israel, liber-cugetătorul David Ben-Gurion.

Nu prin artificii omilectice și nu prin gimnastică de logică „acele zile“ (mai sus evocate) se aseamănă cu „aceste vremuri“ pe care le trăim.

Lumânările de Hanuca sunt de o acută și gravă actualitate și nu avem decât să înțelegem supraviețuirea într-o lume în care mii de uragane s-au străduit să le stingă, pentru ca să înțelegem ce se întâmplă cu noi și care sunt realitățile ce le trăim, acum, o jumătate de veac după încheierea Holocaustului.

Ce a vrut Antiohus? Pentru care cauză s-au ciocnit atunci Helada și Ierusalim? Erau două concepții de viață, diametral opuse, întruchipate prin doi munți: Olimp și Sinai.

OLIMP ȘI SINAI

Cultura elenă era una supusă monopolului unei înalte aristocrații. Acolo, în Olimp, tronau zeii, cu ale lor patimi și slăbiciuni. Acolo se afla scârteia, focul. Acolo era lumina, cultura, iar jos, trebuia să domnească întunericul, ignoranța, căci un sclav al cărei creier s-a pătruns de lumina învățării e primejdios. Robul nu are voie să gândească. Când Prometeu fură scârteia ca să o dăruiască oamenilor de rând, cruntă este pedeapsa pe care i-o aplică zeii.

Sinai a lansat omenirii întregi lozincă „Iehi Or“ — „Să fie lumină“ — pentru că la adăpostul întunericului, creația este înăbușită, e TOHU-VAVOHU — e HAOS — sau, în limbajul sfârșitului de mileniu III, „Dezagregare“, ciocnire, învălmășeală. Sfârșitul Bibliei — „Cartea Cărților“ dăruită de Dumnezeu lui Moise — este „în văzul întregului Israel“. O singură aristocrație, aceea a spiritului, trebuie de-a pururi să gonească tenebrele, să împrăștie bezna, să răspândească razele științei.

Dacă i-am parafraza pe Napoleon, am cita acel „Fiecare grenadier poartă în ranița sa bastonul de mareșal“ și i-am alătura citatul talmudic „Fiți atenți la copiii săracilor, căci de la dâșii pornește învățătura“, am înțelege locul culturii și al spiritualității în istoria noastră. Fiecare om este pentru noi, în concepția noastră, un izvor de lumină, de creație.

Olimp reprezintă forța, puterea fizică, iar Sinai pe cea a spiritului, a rațiunii. Și dacă ar fi să continuăm aici cu paralelele „nucleare“, am spune că Sinai constituie o „reacție în lanț“ a spiritului uman.

Aceasta este, de altfel, explicația faptului că întreaga bătălie de acum 22 de veacuri are ca obiect Menora, candela cu ulei. Antiohus, învingătorul, nu-și ridică un arc de triumf, ci primul său drum este spre Templu, ca să pângărească uleiurile; iar după doi ani, Iehuda Maccabi face același drum, ca să descopere „rămășița de ulei“ și să provoace minunea.

Mergeți la Roma și veți vedea Arcul de Triumf al lui Titus (anul 70 era modernă). În carul său de luptă, la ale cărui roți se află înălțuții sclavi evrei, imperatorul tronează triumfal, purtând în brațe „prada de război“.

Care e prada? Menora, candela. Titus a învins — așa crede el, și a luat candela. El intră în Templu și în Sfânta Sfintelor, își scoate cuțitul și-l înfige... Credeți că într-un om înțelegere? Nu. Vă înșelați. Pumnalul lui Titus pătrunde în pergamentul Sulului Sfânt. El vrea

Continuare în pag. 8

• Hanuca 5754. Eminența Sa vorbind la Templul Coral din București

Eminenței Sale
Domnului Dr. Moses Rosen
Șef Rabin al Culturii Mozaic
Președinte al Federației Comunităților Evreiești din România.

Sărbătorirea zilelor de Hanuca, simbol al victoriei luminii asupra întunericului, al adevărului asupra minciunii, îmi oferă plăcutul prilej de a vă transmite Dumneavoastră și întregii populații evreiești din România cordiale felicitări și urări de sănătate și prosperitate.

Vă asigurăm că ne menținem dorința fermă de a lupta pentru apărarea statului de drept, a democrației și a combaterii fără reticență extremismul, xenofobia și antisemitismul. Sărbători fericite!

ION ILIESCU
Președintele României

„LUMINA ADEVĂRULUI SĂ RISIPEASCĂ ÎNTUNERICUL MINCIUNILOR“ HANUCA 5754 ÎN COMUNITĂȚILE NOASTRE

Și în acest an, 5754, masiva participare a obștii noastre la sărbătoarea luminilor, a reînnoirii, a minunii ulciorului salvat de la profanare, luminând timp de opt zile în loc de una singură, a însemnat un mod de a afirma, o dată în plus, că o populație, în majoritate vârstnică, nesemnificativă numeric, reușește, prin strădania, veghea, dăruirea liderului ei, dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, ale conducerii Federației Comunităților Evreiești, să mențină vie fiacăra iudaismului în România.

Inițind cu atâția ani în urmă, printr-o nobilă acțiune de luminare a sufletelor, în special ale celor care, din motive independente de voința lor, nu au beneficiat de o educație național-religioasă, la care fiecare etnie are dreptul, inițind, așadar, un periplu numit Hanukiadă, în aproape toate comunitățile evreiești din țară, periplu pe cât de obositor, pe atât de necesar, Eminența Sa a adus și în acest an, în pofida intemperțiilor iernii și a efortului fizic, un plus de lumină și căldură în sufletele membrilor comunităților noastre.

Semnul sub care s-au desfășurat manifestările de Hanuca 5754 a fost ideea de lumină și adevăr, de bună conviețuire a evreilor din România cu poporul român, cu toate etniile conlocuitoare. În acest sens, participarea unui număr impresionant de evrei și neevrei, prezența la aceste festivități a unor reprezentanți de seamă ai autorităților de stat, centrale și locale, ai cultelor, a membrilor unor formațiuni politice, a unor personalități de seamă ale științei și culturii românești, a unor ziaristi din presa scrisă și audiovizuală a demonstrat că adevărații patrioți, cei care

doresc binele și pacea României, înțeleg să condamne, și pe această cale, extremismul, xenofobia, antisemitismul, atât de nocive procesului de democratizare în care se găsește țara noastră.

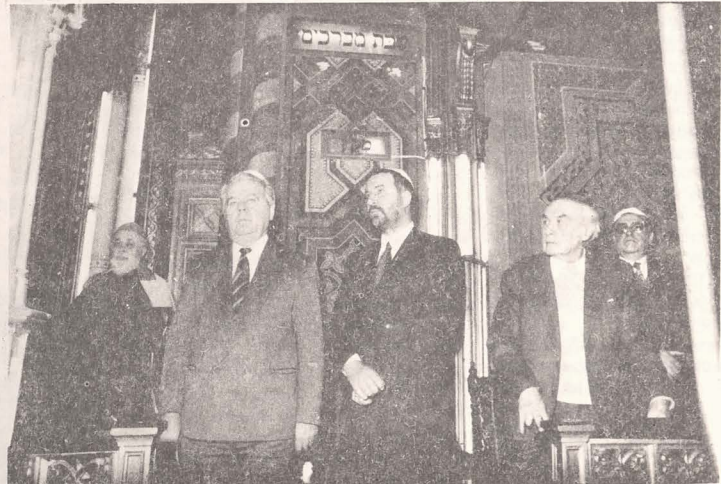
HANUCA LA TEMPLUL CORAL DIN BUCUREȘTI

În seara zilei de sâmbătă 11 decembrie 1993, după ruga de Maariv, Templul Coral s-a regăsit în plină Hanuca. Începea, de fapt, a doua parte a celor opt zile de sărbătoare. Până la refuz, Templul Coral a cunoscut o participare nu doar numeroasă, ci și deosebită.

Fiindcă, alături de noi, au trăit impresionantele momente festive dnii: Oliviu Gherman, președintele Senatului, Victor Opaschi, consilier prezidențial, Dumitru Popa, secretar de stat, reprezentant al guvernului, prof. dr. Mihai Drăgănescu, președintele Academiei Române, arh. Cristian Moisescu, reprezentant al Secretariatului de Stat pentru Culte, membri ai Consiliului pentru Minorități.

Au fost de față Excelența Sa dl Avshalom Meggidon, ambasadorul Statului Israel la București, Excelența Sa dl dr. Anton Roszbach, ambasadorul Germaniei, Excelența Sa dl Gustav Garaicoeichea, ambasadorul Venezuelei, Excelența Sa dl Cristoph Parisini, ambasadorul Austriei, Excelența Sa dl Bogumil Luft, ambasadorul Poloniei, Excelența Sa dl Bernard Boyer, ambasadorul Franței, dna Nancy Pelletreau, consul general al S.U.A.

Continuare în pag. 8

• Președintele Senatului, dl Oliviu Gherman, consilierul prezidențial, dl Victor Opaschi, secretarul general al F.C.E., dl Theodor Blumenfeld, la serbarea de Hanuca

JOSHUA SOBOL: „GHETTO“

În stagiunea 1992—1993, Teatrul Național din București a prezentat în premieră piesa „Ghetto”, de dramaturgul israelian Joshua Sobol. Această piesă a fost prezentată și în cadrul Festivalului „I.L. Caragiale”, cu care ocazie autorul ei a făcut o scurtă vizită la București.

Joshua Sobol s-a născut în 1939, la Tel-Hod, în Israel, familia sa fiind originară din Polonia și, respectiv, din Ucraina. Între 1957—1965, a trăit în kibutzul „Shamir”. Trimis de kibutz, a studiat filozofia la Sorbona, absolvind în 1970. Din acel an, activează în Israel ca ziarist (la ziarul „Al Hamishmar”), ca scriitor și ca profesor de actorie și regie la Universitatea din Tel-Aviv, la institutele de teatru „Hakibutzim” și „Beit Tzvi”, unde a condus multe ateliere de teatru și dramaturgie.

Prima sa piesă, „The Days to Come” („Zilele viitoare”), a fost prezentată, în 1971, la Teatrul Municipal din Haifa, al cărui codirector a devenit în 1984.

Până la ora actuală, i s-au reprezentat în Israel peste 20 de piese. Primul său text dramatic trata despre condiția bătrânilor și se baza pe interviuri și pe „cercetare de teren”. A scris apoi piese satirice și, abia după 1980, lucrări cu teme mai ample, de importanță majoră. El declară: „Pentru mine, teatrul este un instrument de luptă”. El însuși își definește genul de teatru pe care îl scrie, ca pe un „teatru al provocării”, în care personajele sunt purtătoare de cuvânt ale unor ideologii opuse. Autorul pare să fie, de asemenea, cucerit de maniera Pirandello a „teatrului în teatru”, pe care o folosește în multe piese ale sale.

Începând cu 1976, i s-a decernat de cinci ori distincția „Harpa lui David”, pentru cea mai bună piesă de teatru a anului în Israel.

Cariera internațională a lui Sobol a început în 1983, cu piesa „Weininger's Night” („Noaptea lui Weininger”), pusă în scenă la Teatrul Municipal din Haifa. Acest spectacol a fost prezentat și la Festivalul de la Edinburgh, în partea sa oficială.

Între 1983 și 1989, Sobol a scris trei piese cu legătură între ele: „Ghetto” (1984), „Adam” (1989), „Underground” („Subteran”) (1991), grupate în „Trilogia ghetoului”.

„Ghetto” a căpătat faimă mondială puțin după premiera germană, în regia lui Peter Zadek, la „Freie Volksbühne” din Berlin, în iulie 1984. Acest spectacol a fost ales de revista „Theater Heute” („Teatrul azi”) ca cea mai bună producție și cea mai bună

piesă străină a anului. Până în prezent, piesa a fost tradusă în 18 limbi, fiind reprezentată de teatre de frunte din peste 20 de țări.

După reprezentarea, în 1989, la Teatrul Național Regal al Marii Britanii, în regia lui Nicholas Hytner, piesa a câștigat „The Evening Standard” și „Premiul criticilor londonezi” pentru cea mai bună piesă a anului, fiind propusă și pentru premiul „Olivier”, în aceeași calitate.

Joshua Sobol a pus-o în scenă în Germania — la Essen și la Bremen —, realizarea sa fiind declarată „Cel mai bun spectacol al anului”.

Actualmente, dramaturgul trăiește la Tel-Aviv, dedicându-se exclusiv scrisului.

Aprecierea de care se bucură lucrările sale este evidențiată și de faptul că până în prezent trei dintre piesele ce-i poartă semnătura au fost reprezentate la Teatrul „Habima”, din Tel-Aviv, scenă de faimă mondială.

În cele câteva cuvinte pe care le-am putut schimba cu Joshua Sobol, mi-a mărturisit că i-a plăcut enorm spectacolul cu piesa „Ghetto”, de la Teatrul Național bucureștean, plasându-l, calitativ, după spectacolele de la Berlin și Londra. În acele zile, scriitorul era fericit în urma semnării acordului dintre Israel și O.E.P. Mi-a spus că de opt ani este membru al organizației „Pace acum”. La despărțire, mi-a mai spus că a propus spre reprezentare în România cea mai nouă piesă a sa, „Schneider și Schuster — odiseea a doi comedienți” și că, astfel, vom avea prilejul „să ne vedem din nou”.

În legătură cu semnificațiile piesei, așa cum le vede autorul acesteia, vom cita dintr-un articol publicat de Joshua Sobol în revista austriacă „Maske und Kothurn”, în 1990, sub titlul: „Teatralitatea teatrului politic”.

„Mi-am început documentarea în legătură cu „Ghetto” înainte chiar de a fi gândit să scriu piesa. Una dintre cele mai surprinzătoare constatări pe care le-am făcut în timp ce citeam documentele și jurnalele scrise în ghetou a fost că ceea ce s-a întâmplat a constituit o totală desacralizare a realității umane. Fără îndoială, era profanarea valorilor, a tot ce este sfânt, a tot ce are valoare pentru viața umană. Pe de altă parte, citind despre comportamentul ofițerilor nazisti, am descoperit că una dintre practicile lor favorite era să joace rolul regelui omnipotent, stăpân pe viață și pe moarte, rol pe care-l susțineau cu dezinvoltură, asemenea copiilor. În jurnalul unei femei ulterior executate, există o relatare. Într-o zi geroasă de iarnă, li s-a ordonat acelor

femei să se dezbrace și să intre în șanțul săpat, pentru a fi împușcate. Kittel, ofițerul nazist care avea să devină unul din personajele piesei mele, asista la execuție. Una dintre femeile evreice i s-a adresat: «Domnule Kittel, e absurd; dacă ne dezbrăcăm, vom muri de frig». El a izbucnit în hohote de râs, i-a ordonat să se îmbrace și a chemat-o la el. Apoi Kittel a eliberat-o și a trimis-o înapoi în ghetou. Restul femeilor au fost executate. Această scenă m-a făcut să înțeleg ce înseamnă această omnipotență. Ea este permisă în timpul carnavalului, dar nu e permisă în viața reală. În opinia mea, carnavalul trebuie jucat, trebuie să trăim prin el, tocmai pentru a descoperi ce e permis și ce nu e permis în viața reală. Aceasta e importanța carnavalului ca practică, și fiindcă această practică s-a pierdut, cultura noastră e bolnavă. E o experiență necesară pentru a ne da seama cât de periculoasă e natura umană, cât e ea de imorală și de distructivă și câte feluri de forțe există. Poate că unul dintre rezultatele acestei castrări a ființei umane este tocmai faptul că, în culturile moderne, noi facem în viața reală ceea ce ar fi permis doar în timpul carnavalului, ca joc. Și atunci totul devine dezastruos, criminal, scandalos...»

Pentru mine, intuiția acestui amestec de grotesc și tragic a fost decisivă în scrierea piesei „Ghetto”. Acest fel special de mixtură este, probabil, una dintre caracteristicile erei naziste, când regele carnavalului a devenit un carnaval sângeros și un moment de coșmar din desfășurarea carnavalului s-a

transformat în coșmarul unei întregi ere istorice”.

Iar în revista germană „Theater Heute”, nr. 8/1984, Joshua Sobol a dat un interviu din care am extras câteva fragmente.

„În fond, părerea multora este că evreii s-ar fi comportat ca oile duse la abator. E o etichetă falsă și demagogică. Au fost acolo condamnați la moarte care au sperat totuși și au luptat până în ultima clipă. Trebuie să acceptăm că au existat forme foarte diverse ale luptei, nu doar aceea de a te opune cu arma în mână.

În ghetou n-a existat doar rezistență și suferință.

Când am aflat că în ghetoul din Vilna a existat un teatru, ca om de teatru, înțitat de acest exemplu excepțional, mi-am pus întrebarea — pe care, de altfel, mi-o pun zilnic: De ce teatru? Cum poate acționa teatrul într-o anumită societate, într-o situație-limită ca aceea pe care noi o trăim în Israel, la propriu, de la reînlemiereea statului încoace? Asta m-a motivat, a fost o declarație. Însă pe măsură ce am făcut cercetări mai amănunțite, mi-a devenit tot mai evident faptul că noi, în Israel, ne-am obișnuit să ne identificăm cu rezistența armată din ghetouri. Am fost educați pentru asta, fiindcă suntem o națiune în stare de război. Am descoperit că nimeni din generația mea nu s-a preocupat de ipoteza simplei voințe de supraviețuire. Doar un procent din locuitorii ghetoului din Vilna aparțineau Rezistenței, în timp ce nouăzeci și nouă de procente erau preocupați doar de a supraviețui cumva. A supraviețui era lucrul cel mai important. Dar asta înseamnă și supraviețuire

spirituală și morală. Cred că am înțeles, în cele din urmă, că Gens a înființat un teatru în ghetou nu doar pentru a obține liniște și ordine, ci fiindcă se confruntau cu o dilemă: dacă vroia să protejeze ghetoul, trebuia să-i salveze pe locuitorii ca indivizi umani. El a încercat să le mențină respectul de sine stimulându-le nevoile culturale și spirituale. Cred că pentru noi, israelienii, e foarte important să recunoaștem că lupta împotriva fascismului este, totodată, una morală și spirituală.

Am vrut ca în piesa mea să povestesc nu doar despre teatrul ghetoului, ci despre întreaga viață de acolo, extrem de complicată. De aceea am și căutat o formă în care teatrul să se desfășoare ca în realitate: trecerile de la scenă la realitate să nu fie foarte precise. În sfârșit, s-ar putea ca publicul să fi obținut o idee despre viața din ghetou: o viziune prin teatru”.

În programul spectacolului, Andrei Șerban răspunde la întrebarea: de ce se montează „Ghetto” la Teatrul Național? Se motivează prin existența ghetoului nu numai la națiști. Această întrebare a mai fost pusă. Răspunsul a fost reprezentarea piesei la Teatrul din Basel. Pentru a nu se mai pune întrebarea: ce fel de ghetou este?, piesa lui Joshua Sobol a fost reprezentată acolo sub titlul „Ghetto Wilna”.

După cum a povestit la conferința de presă Joshua Sobol, în cursul documentării el a cunoscut în Israel supraviețuitorii ai ghetoului din Vilna pe care i-a și introdus printre personajele piesei.

ALFRED SPIEGLER

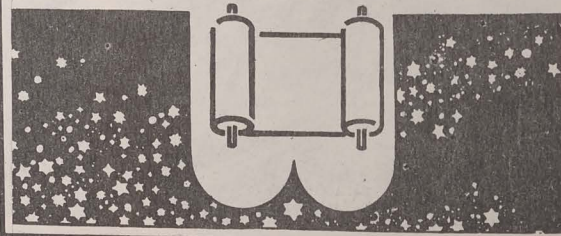
BORIS MARIAN MEHR

Eu nu pot vorbi

*Când logica moare,
sângele curge spre moarte,
pământul devine adăpost
pentru cei împușcați
fără vină,
norii, pentru cei
mistuiți de un foc ucigaș
Eu nu pot vorbi
stelelor,
nici firului umed al ierbii,
doar inimii tale-i vorbesc,
când logica-n tine
nu moare.*

Ceea ce doresc eu să vă spun

*De câte ori am vrut
să scriu altceva
m-am lovit de propria
mea memorie.
Poate că unii au mâinile și gândurile
ascunse, pline de sânge,
sunt complice cu ei
dacă tac.
Poate că nu eu ar trebui
să scriu,
ci morții mei,
dar ei nu pot face nimic
fără mine.
Cuvintele vor să tacă,
nici ele nu știu tot
ceea ce eu doresc
să vă spun.*

Spicuum din revista „DILEMA”

În nr. 40 (15—21 oct. 1993), un documentat studiu intitulat: „Concepția iudaică despre viitor — apărut și în „Revista Cultur Mozaic” nr. 765, 1993 —, semnat de filozoful Henri Wald: „Sortii de vicisitudinile istoriei mai mult să parcurgă spațiile decât să le locuiască, evreii au fost siliți să gândească mai mult la viitor decât la prezent. Așa a ajuns viitorul cel mai iudaic moment al timpului... profetii poneau de la credința că viitorul depinde de comportarea prezentă a oamenilor”. Sub aceeași semnătură, regăsim, în nr. 48 (10—16 dec.), studiul: „Cuvântul în destinul omului”.

În numerele 40—48 (oct. — dec. 1993), la rubrica „Puncte de vedere” se derulează un amplu studiu despre „Istoria mișcării legionare. Breviar”, semnat de Z. Ornea.

În nr. 43, „Riscul și ridicolul — Convorbire cu doamna Carola Grindea”, consemnată de Tita Chipere. Tot în acest număr, un documentat articol: „Librării de altădată”, semnat de criticul de artă Radu Bogdan. El evocă faimoase edituri și librării de carte românească și străină, precum și librari cu pregătire și dăruire. Aminteste de „Cartea Românească”, „Cartea de aur”, „Alcalay” — cu domnul Faibăș, cernit de ani, cu alura nobilă și curtenitoare — „Hasefer” — cu domnul Henri Steinberg, librarul „prin excelență al cărții de lux... format la școala negotului bibliofil...” ș.a.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

EVREII DIN TURCIA

Prezența evreilor în spațiul Turciei actuale este atestată de peste o mie de ani, înaltele ca liderul tribului turc, Uthman sau Osman, să-și fi condus poporul în Asia Mică, în secolul al XIII-lea, și să fi fondat un principat numit Osmanli (Ottoman).

Când Constantinopolul a fost cucerit de Mahomed, acesta a adus în Turcia armenii și evreii, așezându-i în acea parte a orașului golită de populație, din cauza războiului. Toleranța manifestată față de evrei a făcut din Imperiul Otoman un refugiu pentru aceștia. Extinderea lui a coincis cu o perioadă de expulzării ale evreilor: Franța (1306, 1322, 1394); zone mari din Germania (1348—1349); Spania și domeniile spaniole, incluzând Sicilia și Sardinia (1492); Portugalia (1497); Navarra (1498); Provence (1512) etc.

Nu toți evreii refugiați au găsit adăpost în Imperiul Otoman, dar, într-o foarte mare proporție, acesta a constituit un adevărat refugiu. Evreii sefarzi au conferit comunității evreiești din Turcia caracteristicile ei actuale. Sub regimul lui Atatürk, evreii au fost supuși unor restricții, fiind obligați să părăsească treptat funcții publice, ceea ce le-a impus alternativa activităților comerciale. În țară au fost introduse reforme pentru laicizarea și occidentalizarea societății turcești: căsătoria civilă, abolirea poligamiei, introducerea calendarului european, înlocuirea zilei de vineri sau sâmbătă ca zi de odihnă cu week-end-ul, regulile privind îmbrăcămintea purtată de deservenții de cult. Măsurile care i-au afectat însă în special pe evrei se referă la interdicția de a construi noi sinagogi și la limitarea învățământului în limba ebraică. După moartea lui Atatürk, multe dintre restricțiile religioase au slăbit. Turcia, care a menținut o neutralitate deloc ușoară în cursul celui de-al doilea război mondial,

s-a comportat bine, în timpul perioadei naziste, față de evreii care nu erau de cetățenie turcă; aflați în țară, acestora li s-a permis nu numai să rămână acolo, dar să-și aducă și familiile în Turcia, în scopul reunificării lor.

O măsură de război care a provocat amărăciune printre evrei, câțiva ani mai târziu, a fost un impozit discriminatoriu introdus de guvernul turc după 1942, într-o încercare de a ameliora inflația și a face față nevoilor financiare ale țării în timpul războiului. Determinantele volumului de impozitare au fost religia și naționalitatea. Nemusulmanii au fost obligați să plătească impozite speciale. S-au produs multe inechități. Dat fiind că evreii au renunțat la statutul de minoritate în 1923, impozitul lor către stat ar fi trebuit să fie comparabil cu cel al musulmanilor. Asprimea și fondul discriminatoriu al fiscalității au avut un efect psihologic negativ asupra comunității evreiești. Cei care n-au plătit impozit au fost condamnați să presteze muncă grea la căile ferate din estul Anadoliei. Guvernul

a abolit această lege fiscală abia în 1943; cei care nu plățiseră impozitul au fost scuțiți.

Mulți evrei au fost ruinați de război. Între 1948 și 1950, un mare număr de evrei (circa 37 000) au făcut Alia. Liderul comunității din Turcia estimează numărul celor rămași la 23 000 (dintre care 21 000 trăiesc în Istanbul).

În Turcia există hahambasie din 1453; există Bet Din (Tribunal rabinic). În Istanbul sunt 14 sinagogi de rit sefard, o sinagogă așkenazită și una karaită. Izmirul are două sinagogi, iar Ankara una. Evreii din Istanbul au o școală primară și una secundară. La Izmir funcționează o școală elementară evreiască. Legislația turcă nu permite asociații pe bază etnică sau religioasă, dar există cluburi cu componență preponderent evreiască. Astfel, la Istanbul există patru cluburi de tineret și un centru comunitar, iar în Istanbul și Izmir, spitale și cămine de bătrâni.

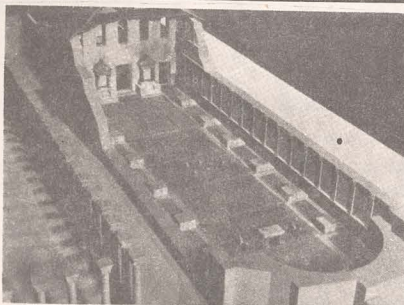
Situația economică a comunității evreiești din Turcia este relativ bună. Evreii sunt activi, în majoritate, în domeniul economiei

naționale. Nu s-au afirmat în mod deosebit în viața publică, dar unii dintre ei sunt cadre universitare, iar alții fac parte din consiliile municipale.

Turcia și Israelul întrețin relații diplomatice.

În trecut, interdicția de afiliere a grupărilor din Turcia la organizații străine a privat comunitatea de o implicare activă în lumea evreiască internațională. Dar, din 1983, această lege a fost schimbată și comunitatea poate să trimită observatori la întrunirile Congresului Mondial Evreiesc.

Diferențele religioase, etnice și politice au cauzat instabilitate în decursul timpului. Violențe cionniri între grupări aparținând extremei stângi și extremei drepte au creat un climat de război civil între 1978—1979, fapt care a dus la preluarea puterii de către armată, în 1980. După crearea unui climat de stabilitate, în 1983, s-a revenit la un guvern parlamentar. Violențele de la sfârșitul anilor '70 au cauzat însă o plecare masivă a evreilor din Turcia spre Israel.

• Sinagoga din Sardes, datând din secolul al II-lea

Institutul Pentru Iudaistică din Chile la 25 de ani

Cel mai vechi institut pentru iudaistică din America de Sud, aflat în Chile, și-a celebrat cea de-a 25-a aniversare a existenței sale. În cadrul planului de învățământ, sunt cuprinse limba ebraică, literatura și filozofia iudaică, limba și arta idîș, precum și istoria generală a evreilor din America Latină. La acestea se mai adaugă cultura evreilor de rit sefard și înainte de toate, realizările celor 550 de mil de evrei din America Latină.

Günther Böhm, originar din Breslau (azi Wrocław), conduce Institutul și predă la două catedre, ca docent pentru arta idîș; el a avut prilejul de a organiza în ultimii ani expoziții în America de Sud și în alte locuri. Este cel mai cunoscut profesor de istorie a evreilor din America Latină și a izbutit să determine importante organizații și publicații să se ocupe de istoria evreilor. Actualmente, lucrează la tema: „Imigrația germano-evreiască în Chile și în țările învecinate în secolul al XIX-lea” — fenomen insuficient cunoscut, ce prezintă un oarecare paralelism cu imigrația evreiască din America de Nord în anii '40 ai veacului trecut. Cercetarea acestei teme este învâlmățată în America de Sud prin aceea că urmași aproape ai tuturor acestor imigranți s-au asimilat.

Böhm, colaborator la „Encyclopedia Judaica”, apărută în Israel, și la „Biographischen Handbuchs der deutschsprachigen Emigration nach 1933”, München, a fost invitat în repetate rânduri în Germania, predând, printre altele, la Institutul de învățământ superior pentru studii idîș din Heidelberg, iar între 1985 și 1989 — la Seminarul de istorie al Universității din Hamburg.

„Evrei munteni” în Caucaz

După părerea istoricilor, primii „evrei munteni” au ajuns în Munții Caucaz și la Marea Caspică încă din antichitate, și anume, după distrugerea orașului Samaria și a regatului de nord Israel (regatul celor zece triburi) de către asirieni, în anul 722 î.e.a. și distrugerea Ierusalimului și a regatului de sud, Iudeea, în anul 586 î.e.a.

În timpul evului mediu, evreii munteni erau considerați descendenți ai celor zece triburi pierdute. Ei au scăpat de pericolul hitlerist, fiindcă trupele germane nu au ajuns decât până la Nalçik, la vest de Grozny.

Și sub regimul sovietic evreii munteni și-au păstrat obiceiurile și limba pe care o vorbesc, un dialect persan, împestrițat cu cuvinte ebraice. Ei serbează Pesah-ul și dau copiilor nume biblice.

În orașul Derbent, la nord de Baku, la Marea Caspică, în fosta republică sovietică Daghestan, mai există azi doar o singură sinagogă, în care, câteodată, de Șabat, se adună câțiva evrei pentru rugăciune. Până în urmă cu câțiva ani, în Caucaz mai trăiau, se pare, circa 50 000 de evrei. Într-un timp, jumătate din ei au plecat în Israel.

C.M.

Totdeauna bineveniți în insula Djerba

Al-Ghriba (în limba arabă — strălăună).

Evreii sefarzi care veneau la mica sinagogă cu prilejul festivităților aprindeau acolo lumânări și puneau ouă în grotă. Conform unei vechi tradiții, pe fiecare ou era scrisă o dorință sau un nume. Unii se rugau să obțină, prin rugăciuni, un soț sau o soție, ori un copil, alții își doreau un loc de muncă mai bun, reușita într-un proces sau, pur și simplu, o casă mai frumoasă.

Totuși, la aceste festivități, pelerinii nu se preocupă doar de propriile dorințe. Mulți au sentimentul că trebuie să contribuie cu ceva la îmbunătățirea relațiilor evreo-arabe. Ei au apreciat eforturile autorităților tunisiene, care ajutaseră, printre altele, la organizarea unor zboruri suplimentare de la Tunis, Paris și alte orașe spre insula Djerba. Trei hoteluri s-au îngrijit să asigure vesela și alimentația kașer, pentru a-i putea servi pe vizitatorii care doreau acest lucru. Căpetenia politică a insulei Djerba declarase chiar că foștii evrei tunisieni sunt bineveniți în Tunisia, ca în propria lor patrie. Această țară o face cu plăcere pentru a continua calea toleranței, loialității și păcii, a adăugat el.

Charles Labiad, care, la vârsta de 16 ani, părăsise Tunisul cu direcția Paris, speră ca festivitățile să poată constitui o punte de înțelegere

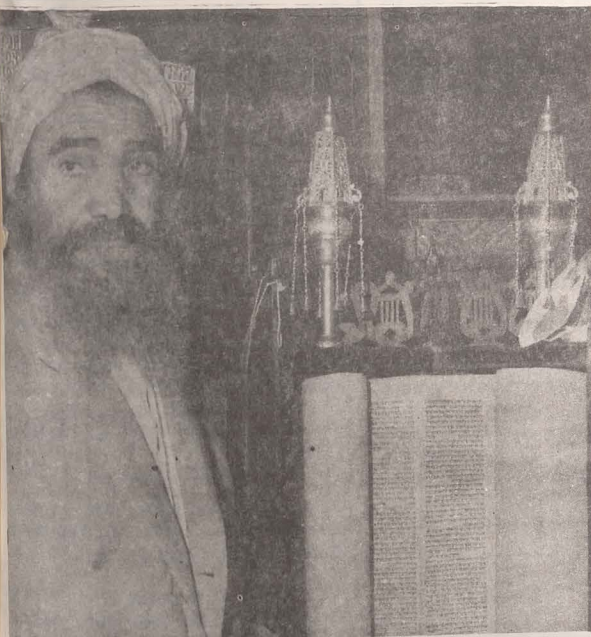
între evrei și arabi. René Trabelsi, originar din insula Djerba, actualmente student în capitala Franței, a declarat că el vizitează adesea insula, unde tatăl său a fost episcopul sinagogii.

Ambasadorul israelian la Paris îl spusese lui Trabelsi, înainte de plecare, că el „consideră fantastic faptul că evreii celebrează aceste festivități. Pe această cale, tunisienii îi pot cunoaște mai bine pe evrei”.

În timpul festivităților, care au durat trei zile, s-au făcut două procesiuni în vechiul cartier evreiesc Al-Rijadh. Musulmanii autohtoni au participat și ei la acestea, sau i-au privit cu simpatie pe evreii care dansau și cântau.

O tânără musulmană, mamă a patru copii, a cărei locuință se află — ca o ironie a soartei — la întretărirea cu Rue Palestine, și-a mărturisit bucuria pentru faptul că evreii își sărbătoresc religia. „În vecinătatea mea trăiesc mulți evrei și avem cu ei bune relații de vecinătate. Îi invităm la sărbătorile noastre, iar ei ne invită la sărbătorile lor”, a adăugat ea. Un bătrân, care privea una dintre procesiuni, a spus: „Fiecare trebuie să aibă posibilitatea de a-și practica religia și a-și respecta obiceiurile. Dacă noi avem voie, atunci trebuie să aibă voie și evreii”.

C.M.

Vreo 2 000 de evrei de origine nord-africană care locuiesc actualmente în Franța pleacă anual spre insula Djerba, din Tunisia, pentru a participa la festivitățile Al-Ghriba, care are loc acolo. Întâlnirea aceasta amintește de pelerinaje similare la mormântul lui Rabbi Meir Baal Hanes sau la acela al lui Rabbi Șimon Bar-Iohai, autorul legendar al „Zohar”-ului, opera capitală a Cabalei.

Pentru unii dintre participanți, festivitățile au o semnificație mistico-religioasă. Majoritatea, însă, profită de ocazie pentru a revedea prietenii și membri de familie și a cunoaște obiceiurile tunisiene-evreiești.

Obiectivul principal vîntit de cei circa 2 000 de vizitatori a fost sinagoga Al-Ghriba de la marginea orașului Al-Rijadh. De când lumea, Al-Ghriba este sinagoga comunității evreiești de acolo. În lăcașul sfânt au fost păstrate pergamente, care

au putut fi salvate din Primul Templu, distrus de Nabucodonosor în 586 î.e.a. Potrivit unei legende, în sinagogă există și o piatră, pe care o femeie o adusese cândva la Djerba, din Templul de la Ierusalim. De aici sinagoga își trage numele de

Extremismul românesc îngrijorează Statele Unite. Cazul Antonescu

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Între diversivne și cult

Poet și jurnalist de renume în SUA, Andrei Codrescu a emigrat din România la vârsta de 19 ani, la sfârșitul anilor '60. A revenit după Revoluție, într-o Românie de care rămăsese legat, dar din care a plecat dezamăgit de evoluția politică și de manifestările naționaliste ale unor prieteni din copilărie. Revista „22” a publicat în 1991 articolul unde, cu acuitate și cu o cruzime îndurerată, Andrei Codrescu și-a descris călătoria în urma căreia a încetat să mai aibă nostalgia provocată de cuvântul „acasă”. Revistele literare românești au tradus versurile lui Andrei Codrescu, iar acum citeva luni i-a apărut volumul de proze scurte „Domnul Teste în SUA”.

La 7 decembrie, Andrei Codrescu a publicat în cunoscutul ziar „The New York Times” articolul intitulat „Fascismul pe piedestal”. El poate apărea românilor excesiv de sever, pe alocuri chiar nedrept. Dar articolul lui Andrei Codrescu este simptomatic pentru o serie de reacții apărute în SUA după ce s-a aflat despre ridicarea unui bust al lui Ion Antonescu la Slobozia, în octombrie '93. Conform relatărilor agenției Reuter, evreii americani și unii membri ai Congresului american au acuzat reabilitarea marșalului Antonescu în România, iar secretarul de stat Warren Christopher a cerut ministrului de Externe al României, Teodor Meleșcanu, ca România să prevină manifestările rasiste, șovine, antisemite și să ia distanță față de forțele politice extremiste. Restabilirea unui cult al lui Ion Antonescu este urmărită cu o atenție îngrijorată și în Europa occidentală. Dezaprobarea față de ridicarea unei statuii dedicată lui Ion Antonescu a exprimat-o și cancelarul Helmut Kohl.

Reacțiile internaționale de acest gen sînt totdeauna intens speculate în presa extremistă, interpretîndu-se ca o încălcare a independenței României. Deși răspunsul ministrului de externe, Teodor Meleșcanu, la un recent interviu luat de „Europa Liberă” în legătură cu vizita sa în SUA mi s-a părut a ocoli cu abilitate implicarea forțelor politice extremiste aliate Puterii în tentativele de creare a unui cult al lui Ion Antonescu în România (și deci jocul Puterii în această reabilitare), nu se poate nega o afirmație a sa potrivit căreia personalitatea lui Ion Antonescu este receptată diferit în România decît față de restul lumii. În această privință își spun cuvîntul și lipsa unor cunoștințe de istorie obligatorii, și absența unei viziuni politice. Aș mai adăuga precizările următoare:

1. Studiile istorice riguroase dedicate lui Ion Antonescu sînt mai puține decît articolele nejustificate favorabile care apar în presa românească la această oră. Dar este de văzut dacă putem într-adevăr vorbi despre un cult spontan al lui Ion Antonescu în România. Despre statuia lui Ion Antonescu ridicată la Slobozia știe puțină lume, ea a rămas un fapt marginal, nemediatizat.

2. Decizia ridicării statuii aparținînd Poliției și ceremonia fiind patronată de C.V. Tudor, Mihai Ungheanu și mai ales I.C. Drăgan, rolul Securității ceaușiste în această inițiativă este prea evident ca să mai aibă nevoie de comentarii.

3. Este de remarcat implicarea unor persoane aparținînd actualei structuri guvernamentale: de pildă Mihai Ungheanu, secretar de stat în Ministerul Culturii, căruia i s-a oferit tocmai Departamentul Dialog Internațional și care

(cotidianul guvernamental o anunță) tocmai a prezidat prima întîlnire a Grupului pentru strategie și reformă culturală.

4. Este indiscutabil că receptarea lui Ion Antonescu este mai degrabă favorabilă la această oră în România, pentru că deportările din Transnistria sînt necunoscute de majoritatea populației. Cunoștințele de istorie dobîndite în școala comunistă sînt întregite de istoria dedusă din conversațiile de familie. Din lipsa de informare, dar și din lipsa de interes, generale, a rezistat ideea că, în timpul războiului, evreii au fost în România ocrotiți de lagărele naziste, chiar dacă au avut de suportat anumite discriminări.

5. În privința numărului de victime, nu există încă cercetări acoperitoare. Opinia publică românească are dreptul să se întrebe dacă se poate lansa o asemenea afirmație: „dimensiunile Holocaustului românesc rivalizează în sălbăticie cu cele ale Holocaustului german”.

6. Receptarea favorabilă a lui Ion Antonescu se datorează și faptului că el este perceput ca un luptător pentru reîntregire și ca victimă a comunismului. Într-o țară condusă în ultimii zece ani de conducători mediocri, s-a păstrat legenda demnității sale în fața morții și a ținutei corecte de militar.

7. Opinia publică din România nu este suficient informată despre perioada de complicitate a lui Ion Antonescu cu legionarii, despre manifestările sale dictatoriale, despre cultul personalității care i s-a făcut. Ea nu îl vede în postura (reală) de aliat al lui Hitler, Mussolini, Horthy. Nici în cea de adversar al Statelor Unite și de semnatar al unei declarații de război contra lor.

8. Puterea din România a îngăduit reabilitarea lui Antonescu ca o diversivne îndreptată, împotriva Regelui Mihai.

(Din revista „22”, nr. 50, 22—28 decembrie 1993. Am respectat ortografia revistei)

„PĂDUREA MARTIRILOR”

În apropiere de Ierusalim, a fost plantată „Pădurea martirilor”, prin strădania lui Iancu Ionas, fost elev al Liceului Comer-

cial Evreiesc din Iași, ajutat de un grup de alți foști elevi ai liceului.

Într-o scrisoare adresată domnului secretar general

al F.C.E., ing. Theodor Blumenfeld — fost profesor de chimie la acest liceu „în anii 1940—1944, ani în care toți elevii evrei au fost excluși din școlile de stat, ca evrei” — domnul Iancu Ionas trimite o fotografie a pietrei memoriale din această pădure.

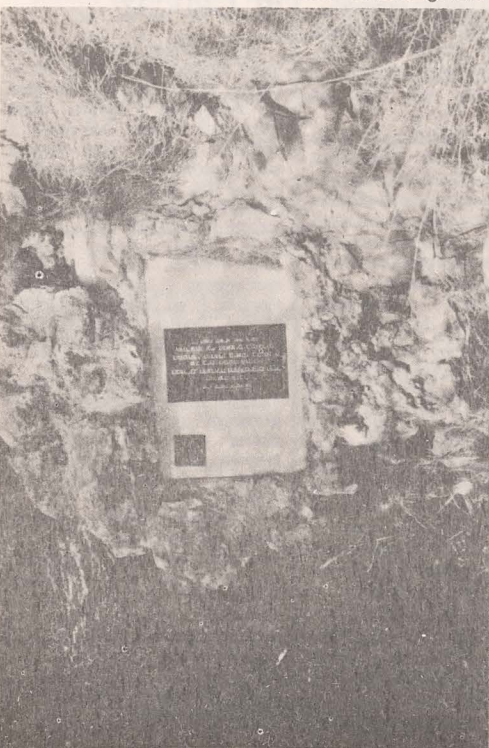
Cei 1 000 de arbori plantați vor fi memoria permanentă întru eternizarea celor care „au fost uciși mișelește și în mod barbar de hoardele legionare și naziste în pogromul din Iași — 29 iunie—2 iulie 1941”.

În scrisoare sunt amintiți profesorii și elevii martiri care au căzut victimă tragicilor evenimente, alături de mii de cetățeni evrei pașnici, scoși din casele lor, vânați ca fiarele. Directorul Manas Avraham, profesor de științe comerciale;

Profesorii: Weisbuch Iacob — limba română; Leizerovici Mișu — limba franceză; Sosner Leib — chimie; Marcovici Eugen — fizică.

Secretarul Iacob-Didi. Elevii: Gropper Paul — cl. a VII-a; Goldstein Herman, Rachmil Idel și Landes Iancu — cl. a VI-a; Landes Sami — cl. a IV-a.

Fie-le amintirea binecuvîntată!

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA CONDMNĂ ANTISEMITISMUL

Miercuri, 15 decembrie 1993, a avut loc la București o întîlnire cu dl Gian Franco Svidercoschi, autorul cărții recent apărute la Roma sub titlul: „SCRISOARE CĂTRE UN PRIETEN EVREU”, tradusă în limba română de Liana Pogorilovschi.

I.P.S. Arhiepiscopul romano-catolic de București l-a invitat pe Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen să rostească, cu acest prilej, un cuvînt de salut.

„LA MOMENTUL ȘI LA LOCUL POTRIVIT”

Eminența Sa a început prin a-l felicita pe Arhiepiscopul romano-catolic de București, Monseniorul Ioan Robu, pentru inițiativa luată de a face să se traducă și în limba română acest document al dragostei de oameni, aceste pagini de înfierare a antisemitismului și a urii interconfesionale.

„In the right time at the right place” — La momentul și la locul potrivit” — a parafrazat dl Șef Rabin proverbial englezesc care este adecvat la această apariție, care indică un antidot la acțiunea propagandistilor urii, xenofobiei, antisemitismului.

„Cei doi tineri elevi de liceu, „Lolek” (vîrful Papă Ioan Paul al II-lea) și „Jurek” (evreu care străbate iadul Holocaustului pierzându-și pe toți cei dragi), constituie un simbol al prieteniei și dragostei. Modelul biblic al prieteniei dintre nemuritorul bard al iudaismului David, cântărețul Psalmilor și Ionatan, fiul regelui Saul, rămîne pentru amîndoi stea călăuzitoare prin uraganul urii și îi menține curajii, neîntîlniți de urăciunea rasismului. Cîntărețul Psalmilor și Ionatan, fiul regelui Saul, rămîne pentru amîndoi stea călăuzitoare prin uraganul urii și îi menține curajii, neîntîlniți de urăciunea rasismului.

Amîndoi rămîn OAMENI, adică ființe superioare create după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Ei se reîntînesc după un sfert de veac. Unul se află pe tronul pontifical, celălalt a supraviețuit și prietenia se reînnoiește. Când Papa pășește pragul Sinagogii din Roma (se află la doi kilometri de Vatican și a trebuit să treacă două mii de ani ca evenimentul să se producă, observa autorul cărții, dl Gian Franco Svidercoschi, cu-un amestec de umor și tristețe), Papa îl invită pe Jurek Kluger să fie de față”.

Di Șef Rabin a evocat momente emoționante din timpul audienței ce a avut loc la Papa Ioan Paul al II-lea în mai 1986 și a redat fragmente din discuțiile purtate atunci.

Eminența Sa și-a încheiat cuvîntarea cu elogiarea Suveranului-Pontif pentru omnia cu care se apropie de marile probleme ale veacului și pentru spiritul de toleranță și bună înțelegere pe care îl promovează.

Arhiepiscopul romano-catolic Ioan Robu și Episcopul Nifon Ploieșteanul (din partea Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române) au subliniat în cuvîntul lor ideea participării tuturor cultelor la lupta împotriva antisemitismului.

Un mare număr de ambasadori din țări catolice au asistat la această frumoasă întîlnire ecumenică.

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înhumați, în luna noiembrie 1993, următorii:

Hahamu Olga (81 de ani), str. Soldat Alex Moga nr. 3; Davidovics Lazăr (75), str. Brezolanu 48—50; Grunbaum Aurel (79), str. Oborul Nou nr. 13; Chiș Andrei (85), str. Simon Bolivar nr. 5; Pedvisocar Marilena (37), Șos. Ștefan cel Mare nr. 54; Segal Liza (96), Bdul Centemir nr. 15 b; Stancu Tina (84), Leon Carolina (88), Kopolovici Ieșu (69), Muhlberg David (93), Moscovici Ana (89), Bartfeld Sura (83), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Fani dr. Coman Cerbu (87), str. Cosmonauților nr. 31; Lupan Adasia (82), Șos. Ștefan cel Mare nr. 29; Goldenberg Frieda (87), str. Gh. Manea nr. 16; Haimovici Moise (89), str. C-tin Brâncoveanu nr. 18; Leon David (89), str. Moise Nicoară nr. 30; Schafer Rebeca (95), Witzling Ana (84), Cămin „Martin Băluș”; Tischler Aurel (70), Aleea Potalissa nr. 5; Lobelsohn Rubin (64), str. Arcușului nr. 9; Butnaru Moise (81), Șos. Cățelii nr. 31; Moscovici Hary (41), str. Cuza Vodă nr. 74; Ostrobrod Eva (76), str. Izvorul Rece nr. 3; Marcovici Liba (92), str. Alex. Ipsilante nr. 2; Schwartz Leopold (71), str. Teleajen nr. 3; Meier Silviu (89), str. Vatra Luminoasă nr. 28; Engelberg Benedict (83), str. Biserica

Albă nr. 3; Cahana Sofia (86), str. Foșcani nr. 2; Scherzer Ester (87), str. Eroilor nr. 26; Vianu Alexandru (77), str. Paris nr. 51; Elian Edgar (77), str. Eforiei nr. 8; Smalovici Ioșif (85), str. Zlatna nr. 15; Zaidler Doina (94), str. Episcop Ilarion nr. 5.

Miercuri 10 noiembrie 1993, s-a stîns din viață FANI dr. COMAN CERBU (fostă RUBER), cea mai iubită mamă, soră și bunică.

A muncit și a suferit enorm, dar a suportat totul cu demnitate. Alvaro, Marilena, Iuliana, Alexandru și Irène Baciu, Renée Kiozer, Pușga și Manuela Agatstein (Israel), familia dr. Zuckman (Franța) și toți cei care au cunoscut-o o vor iubi mereu. Odihnească-se în pace!

Cu profundă durere, Maria Filderman și Dina Tabacnic anunță încetarea din viață, la 10 octombrie 1993, a iubitei lor surori dr. SARA GHINZBURG din Galați. Nu o vom uita niciodată!

A încetat din viață, în Israel, IOSALA EPȘTEIN, fostă președinte al Comunității Evreilor din Bărlad.

Îi plîng cu durere Ana — soție, Iuju și Malca — nepoți, Trudi — prietenă.

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

MOZAIC DE INSTANTANEE

Zile de deosebită importanță a trăit comunitatea noastră orădeană când, din rândul membrilor corului și ai cursului de Talmud Tora, mai multe tinere și-au manifestat dorința de a aprofunda învățăturile Torei, în scopul de a deveni responsabile față de Dumnezeu pentru faptele lor și a urma calea legii noastre, a culturii noastre, de a păși în viață, de acum înainte, așa cum este scris în Magna Carta a Dreptății, a Libertății și a Binelui.

Cele care au pășit pragul de Bat-Mitzva în mod solemn au fost: **Lavinia Ianca** și **Noemi Musta**, chiar la festivitatea de Simhat Tora din anul iudaic 5754, primind binecuvântarea părintească cu multă emoție și cu angajamentul solemn de a fi vrednice fiice ale poporului evreu.

Apoi, întregul cor — în cadrul zilelor festive ale „Toamnei orădene”, organizată de Primăria orașului —, a prezentat, în Marea Sinagogă Ortodoxă din str. Mihai Viteazu nr. 4, un program cu titlul: „Sărbătorim prin cântece”, comentat cu multă trăire și bogat conținut de idei iudaice de către dl dr. Petru Kóvari, consilier cultural al Comunității Evreilor din Oradea, un spectacol de cântece iudaice, care s-a bucurat de un succes deosebit, în fața unui public numeros.

A urmat, la scurt interval de timp, solemnitatea de Bat-Mitzva a tinerei **Gabriela Homonal**.

Și nu de mai puțin interes s-a bucurat sărbătorirea de Bar-Mitzva a lui **Alin Eugen Câmplanu**, care a debutat în ziua de Șabat — luna Heșvan, ziua a 8-a, corespunzător lui 23 octombrie 1993, când a fost chemat la Tora, înaintea zilei în care a început efectiv să pună tfilin.

Tânărul Bar-Mitzva a dat dovadă de o bună pregătire, a rostit frumos la Tora binecuvântările și a citit haftara la pericopa

• Alin Eugen Câmplanu

săptămânii „Leh Leh”, cu voce tare și bună intonație, spre bucuria enoriașilor și a oaspeților prezenți la sinagogă.

Pregătirea tânărului a făcut-o domnul **Mihai Freundlich**, cu îndrumarea domnului secretar al comunității, **Lazăr Freund**.

În cadrul unui tradițional kiduş, tânărul a primit felicitările și bunele urări ale colegilor și enoriașilor.

Tânărul Bar-Mitzva va face în curând Alia în Israel cu acest legământ sfânt.

Cu multă bucurie în suflet, ca membră a acestei comunități, precum și ca profesoară a cursului de Talmud Tora, am simțit că acestea au fost evenimente care au luminat inimile noastre, ale unei comunități lipsite de tineri după Holocaust, dar care întinerește prin a treia generație, ce se apropie de noi datorită îndemnurilor și condițiilor create de Eminența Sa dl Șef Rabin al Cultului Mozaic, dr. Moses Rosen.

Coresep.

Ec. **JUDITH VARADI**, Oradea

SCRISORI de la cititori

STIMATE DLE REDACTOR ȘEF,

Rândurile ce urmează vor să ilustreze un fapt ce mi-a produs stupefacție și am simțit nevoia să-l dezvălui.

În zona Universității, pe un stand de cărți nou apărute, am zărit o carte intitulată: „Din lupta tineretului român” (1919—1939) din colecția „Istorie și adevăr”. Răsfoind primele foi ale cărții, am zărit fotografia Căpitanului „Gărzii de Fier”, **Corneliu Zelea Codreanu**, după care urmează pagini întregi cu activitatea acestei organizații de tip fascist, cea care a făcut atâta rău populației evreiești și întregului popor român prin rebeliunea legionară din ianuarie 1941, care s-a soldat cu crime odioase.

Dacă recent a fost denunțată, de către președintele Ion Iliescu, apariția în limba română a faimosului „Mein Kampf” al lui Adolf Hitler, observăm că se continuă apariția unor publicații de tip legionar — o otrăvire pentru generația tânără a țării noastre, care nu are de unde cunoaște adevărul dacă nu i se arată.

Sper că veți aduce acestea la cunoștința organelor în drept și a opiniei publice pentru luarea de măsuri, ca să nu mai apară asemenea publicații care vor să reinvie strigoii trecutului ce au întunecat zeci de ani conștiința oamenilor de pe aceste meleaguri.

Cu stimă,

LEON MUREȘAN
pensionar, București

Contribuții ale evreilor români în științele exacte și în tehnică (IV)

Dintre fizicienii afirmați încă înainte de cel de-al doilea război mondial, trebuie menționat **Alexandru Sanielevici** (1899—1969), fiul lui S. Sanielevici, licențiat al Facultății de Științe din Iași (1923). Lucrând la Institutul Radiului din Paris, sub îndrumarea celebrei Marie Curie (1931—1936), a determinat constantele de dezintegrare ale poloniului. În cadrul tezei sale de doctorat (Paris, 1936), a stabilit cu mare precizie efectul termic al actinului, ceea ce a permis dozarea acestuia în produsele radioactive. În 1937—1940, a lucrat la Paris, într-o echipă condusă de Fr. Joliot-Curie, la studiul surselor izotopice de neutrii. În cadrul Institutului de Fizică Atomică din București, a pus la punct aparate originale pentru dozimetria radiațiilor, a condus lucrări de spectroscopie nucleară și microcalorimetrie radioactivă. A fost profesor secundar de științe fizico-chimice (1924—1944), cu întreruperi corespunzând stagiilor din străinătate, a predat fizica la Liceul teoretic evreiesc (Graur) și la Colegiul pentru studenți evrei (Onescu), iar după 1944 a fost profesor de radioactivitate la Facultatea de Fizică și Matematică din București (1958—1961). A fost șef de secție la Institutul de Fizică Atomică și director adjunct pentru cercetări științifice la Agenția Internațională pentru Energie Atomică (Viena). În 1955, a fost ales membru corespondent al Academiei.

Unul dintre cei mai prodigioși inventatori din România a fost chimistul **Lazăr Edeleanu** (1861—1941), deținător a 213 brevete de invenții, fiul muncitorului strungar Șaie Edeleanu. Doctor în chimie la Berlin, în cadrul tezei sale de doctorat (1887) descoperă benzodrina, medicament stimulant al sistemului nervos. În anul 1908, lucrând la Institutul Geologic al României, elaborează procedeul de rafinare a petrolului cu bioxid de sulf lichid („procedeul Edeleanu”), aplicat și astăzi, în variante diversificate, în toată lumea. Tot L. Edeleanu a fost un pionier pe plan mondial al tehnologiei vidului, al aromatizării și al petrochimiei.

Un alt chimist de valoare a fost **Isac Blum** (1894—1975), licențiat în chimie al Universității din București (1920), apoi inginer chimist prin absolvirea Institutului de Chimie Industrială (1922), în sfârșit doctor-inginer în chimie cu teza **Distilarea la temperaturi joase a ligniților românești** (1925), care-i și definește preocuparea fundamentală. A desfășurat o activitate didactică foarte îndelungată (54 de ani), ca

profesor la Institutul de Chimie Industrială și la Institutul Politehnic din București, întreruptă în perioada legilor rasiale, când a funcționat la Colegiul pentru studenți evrei (Onescu); a fost profesor și la Liceul „Cultural”. A salutat de la amvonul Templului Coral întemeierea Universității Ebraice din Ierusalim. Isac Blum a deschis căi noi în studiul bazelor fizico-chimice, în caracterizarea și, mai ales, valorificarea tehnologică a cărbunilor din România, fiind, totodată, inițiatorul studiului sistematic al turbelor românești. A pus la punct noi procese tehnologice pentru prelucrarea superioară a cărbunilor. Aportul său, adesea cristalizat în brevete de invenții, a fost substanțial în ce privește introducerea hulelor aglutinante în șarjele clasice, fabricarea coocsului metalurgic din cărbuni de Lupeni (prin folosirea semicoocsului ca degresant), utilizarea cărbunilor fosili ca îngrășăminte, punerea în funcțiune a primelor gazeogene românești etc.

O personalitate științifică de prestigiu este **Eugenia Soru** (n. 1901, Piatra-Neamț), biochimistă cu o bogată activitate creatoare. Și-a susținut doctoratul în chimie la Universitatea din Iași, în 1925, cu teza **Echilibre de repartiție**, apoi s-a specializat în biochimie și biofizică în Germania, Franța și Anglia. Începând din 1930, a lucrat ca preparatoare, asistentă, șefă de secție și de laborator la Institutul „Dr. I. Cantacuzino” din București, până în 1973. A fost, de asemenea, conferențiară de biochimie la I.M.F. — București (1948—1966), iar din 1955 a devenit membră corespondentă a Academiei. Activitatea de cercetare a Eugeniei Soru a cuprins, mai ales, probleme de enzimologie, domeniu în care a fost o autoritate necontestată. O preocupare majoră a constituit-o pentru savanții studiul aspectelor enzimologice ale proceselor biologice la nivelul structurii și al corelației cu funcționalitatea lor în celula vie; de asemenea, rolul enzimelor în imunitatea specifică. A colaborat cu I. Cantacuzino la punerea în evidență a imunității de contact în reacția epiplonului din leziunile peritoneale (1931). A obținut rezultate noi în caracterizarea enzimologică a bacteriilor (a identificat, pentru prima dată la stafilococ, existența unui ciclu ureogenetic analog celui din ficatul mamiferelor), în relevarea mecanismelor enzimologice ale acțiunii antibioticelor și bacteriofagului. A pus în evidență un aspect nou și în studiul imunologic al colagenozei — anume, cel al implicării ionului de calciu în reacția antigen-anticorp. A obținut brevete de invenții pentru un procedeu de preparare a colagenozei pure și pentru un procedeu de preparare a enzimei L — asparaginază. Este

autoarea a tratatului **Biochimie medicală**, distins cu Premiul de Stat în 1954.

Trecând peste regula ce ne-a impus până acum de a prezenta personalitățile strict pe domenii, re vom referi acum la sora Eugeniei Soru, **Adelina Derevici** (1899—1985), născută Siegler, medic virusolog; aceasta, fiindcă, după câte știm,

este caz unic în știința din România, probabil foarte rar și în cea universală, în care două surori să se ridice la un asemenea nivel înalt de creativitate în strădania pentru cunoaștere. **Adelina Derevici** a absolvit Facultatea de Medicină din Iași în 1924, puternic influențată, în cursul studiilor, de C.I. Parhon. În 1925—1927, se specializează la Institutul Pasteur din Paris, unde studiul ei despre rolul ionilor metaliți în reacțiile serologice trezește un mare interes și este distins cu un premiu prestigios; la Paris îi cunoaște și este îndrumată de Constantin Levaditi, unul dintre fondatorii inframicrobiologiei și de laboratorul său, Ștefan S. Nicolau. La întoarcerea în țară, este șefă de laborator la spitalul evreiesc „Iubirea de oameni”. După 1945, devine asistentă și lector la Facultatea de Medicină din București, iar din 1952 și până la pensionare, activează în cercetare ca șefă de secție la Institutul de Virusologie. **Adelina Derevici** este autoarea a 166 de lucrări științifice, printre care monografia fundamentală **Gripa — diverse aspecte** (1958). În decursul unei munci științifice de peste cinci decenii, a adus contribuții în probleme de biologie, ecologie, investigarea gusei endemice, studiul bolilor infecțioase de natură virotică, meningita virotică, gripa virotică. A preocupat-o în mod deosebit profilaxia gripei — având un aport substanțial la dezvoltarea unui eficient vaccin antigripal în România, precum și la organizarea primului simpozion de la noi asupra gripei.

Emanuel Merdinger (n. 1906, Suceava), biochimist de renume internațională, a studiat chimia, științele naturale și matematica la Cernăuți, apoi farmacologia la București și Praga (aici a obținut licența în 1931). La Ferrara (Italia), obține doctoratul în farmacie (1934), apoi doctoratul în chimie (1935) și în științele naturale (1939). Este, succesiv, asistent (1934), conferențiar (1936) și profesor (1945—1947), în specialitatea chimia fermentațiilor, la Universitatea din Ferrara — activitate întreruptă de interdictii unei tragice deportări într-un lagăr de exterminare nazist. Din 1947, s-a stabilit în S.U.A., fiind profesor de biochimie la Roosevelt University din Chicago (1947—1972) și, totodată, șeful laboratorului de biochimie, apoi profesor

la secția de imunologie a Școlii de Medicină a Universității Loyola (Maywood-Chicago), profesor de biochimie la Secția de Entomologie a Universității din Gainesville (Florida). Prim-vicepreședinte și apoi președinte al Academiei de Științe a statului Illinois (1971—1974),

membru al Societății Americane de Microbiologie, membru de onoare al Uniunii Societăților de Științe Medicale din România. A efectuat cercetări deschizătoare de drumuri privind lipidele din substanța nervoasă și rolul electroliților în corpul uman. Investigatii de însemnătate terapeutică a întreprins privind studiul ciupercii ascomicete *Pullularia Pullularis*, identificată în sistemul limfatic al bolnavilor atinși de maladia lui Hodgkin și în articulațiile suferinților de artrită. Autor de cercetări privind vitaminele solubile în solvenți grași și hermafroditismul animal.

Afirmându-se prin creația sa în domeniul ca botanică, microbiologia și fitopatologia, **Alice Săvulescu** (n. Aroneanu — 1905—1970), membră titulară a Academiei, soția academicianului Traian Săvulescu, a obținut licența în științe naturale la Universitatea din București (1929), apoi s-a specializat în S.U.A., susținându-și doctoratul la Universitatea Columbia din New York, cu o teză despre biologia ciupercii parazite *Diplocarpon rosae*... (1934). În țară, a activat ca asistentă la Institutul pentru Cultura și Fermentarea Tutunului, apoi ca șefă a secției de fitopatologie de la Institutul de Cercetări Agronomice din România, precum și a celeiași secții a Institutului de Biologie, devenind, în ultimii ani ai vieții, directoare a acestui din urmă institut. Ocupându-se de biologia ciupercilor parazite și saprofite, a obținut rezultate de mare importanță practică. A întreprins cercetări asupra bolilor principalelor plante de cultură și a imunității plantelor. A determinat rezistența soiurilor de liliilor de cereale față de rugini și a celor de cartofi la râia neagră. A inițiat cercetări asupra virusurilor patogene (în legume, plante de nutreț etc.), asupra rolului bacteriilor și toxinelor în producerea tumorilor canceroase la plante, asupra influenței radiațiilor în germinarea unor telespori. A elaborat măsuri pentru prevenirea și combaterea principalelor boli ale cerealelor, plantelor industriale și pomilor fructiferi și a contribuit la stabilirea unor formule și procese tehnologice (în colaborare cu ICECHIM) pentru fabricarea în țară de produse fitofarmaceutice eficiente. A fost autoarea a numeroase lucrări din aceste domenii.

I. M. ȘTEFAN

leme controversate Probleme controversate Probleme controversate Probleme controversate

Stimate Domnule Dinescu,

UN NOU RĂSPUNS
„INVITAȚIEI LA ADEVĂR“

Ați binevoit a găzdui în publicația Dvs. din August '93 articolul meu „Răspuns invitației la adevăr”, fapt pentru care vă mulțumesc. Acest articol a suscitat câteva reacții.

Astfel publicația de limbă română din Israel „Revista Mea”, în nr. din 30.8.93 și-a exprimat satisfacția pentru articolul menționat, adresând mulțumiri Dvs. personal și Dlui Ion Rațiu pentru linia politică democratică pe care o continuați.

Anexez o fotocopie a acestor aprecieri și mulțumiri.

De asemenea în țară, „Revista Culturii Mozaic” a reproduș articolul meu, menționând bineînțeles sursa, în nr. 764 din August 1993.

Pe de altă parte, Dna Florica Enescu, la îndemnul căreia (exprimat în „Românul Liber” din Iulie '93) am scris articolul respectiv, se declară nemulțumită, respingând ideile și cifrele prezentate de mine în „Scrisoare deschisă”, publicată în „Românul Liber” din Octombrie '93.

Mă văd nevoit să vă cer acordul de a publica un răspuns la această „scrisoare deschisă” a Dnei F.E., pe care-l anexez la prezenta scrisoare. Știu că nu prea sunteți înclinat a da curs publicării unor polemici, deși în cazuri de excepție ați făcut-o (cazul diasporei privind Biserica Ortodoxă Unită, cazul lui „23 August” etc.).

N-aș insista absolut deloc dacă ar fi vorba de o simplă dispută academică, să zicem. Dar cazul e grav. Fără a-și da seama, probabil, Dna F.E. dă apă la moară tuturor cercurilor antisemite și retrograde care bântuie ca fantele în România de azi. Nu cu astfel de stafii vă reuși plâpânda democrație din țară să schimbe mentalitățile înapoiate, forjate de regimurile totalitare din 1938 și succedate până azi în Patria noastră.

Nu cu astfel de fantele poate pătrunde România în Comunitatea Europeană și, în general, în concertul națiunilor libere și democratice. Menționez doar că, pentru negarea Holocaustului, în Franța există, pe drept, chiar și un articol din Legea Penală, aplicat în ultimii ani unor persoane care, prin scris sau de la catedră, s-au situat pe această poziție greșită gravă.

Sper că veți înțelege de ce vă solicit să acceptați a publica noua mea luare de poziție, mulțumindu-vă cu anticipație pentru bunăvoința și spiritul Dvs. democratic, verificate de atâția ani prin propria Dvs. activitate.

Cu deosebită stimă,

Prof. Dr. Dumitru-Felician Lăzăroiu

Am avut prilejul de a publica în „Românul Liber” din August 1993 articolul „Răspuns invitației la adevăr”, ca urmare a solicitării făcută românilor din exil de Dna Florica Enescu (a se vedea „Românul Liber” din Iulie 1993), pentru a lămurii problema Holocaustului evreilor din România din anii celui de al doilea război mondial, în raport cu cifrele date de memorialul de la Washington, unde de altfel Președintele Ion Iliescu a fost prezentat, fără a recuza nici o cifră.

Dna Florica Enescu nu s-a declarat satisfăcută de articolul meu menționat mai sus, adresându-mi o „Scrisoare deschisă”, publicată tot în „Românul Liber”, în numărul 10 din Octombrie 1993. Dacă ar fi vorba de o simplă polemică, generată de incomprehențiuni între două persoane, n-aș fi reluat stiloul. Dar problema Holocaustului este atât de importantă pentru adevărul istoric, dar și pentru întronarea Justiției, a Democrației și a răspunderilor în România post-totalitară, încât conștiința mea nu-mi permite să tratez subiectul dezbătut ca pe o discuție oarecare între mine și o terță persoană, oricine ar fi aceasta.

Negarea Holocaustului și a cifrelor sale face de mult tema preferată a cercurilor antisemite și antidemocratice, cu tot pericolul pe care acest

fenomen îl prezintă pentru plâpânda democrație din România, unde „purători de idei” scriu în toate felurile în ca „România Mare”, în „Europa” și alte astfel de fițiuri, fără a fi stingheriți de Justiție (oare de ce?). În nici un caz, nu fac o asociere între aceste cercuri și Dna Enescu, vreau doar să subliniez că este pericolos a face jocul unora care, în mod conștient, doresc să-i abată pe cititori de la adevăratele probleme cu care se confruntă prezentul și istoria.

Mai întâi cer iertare dacă tonul articolului meu a părut a fi „ex cathedra”. Am greșit poate în a considera că datele prezentate de literatura istorică și sociologică tratând tema dezbătută sunt tot atât de clare, în principiu, ca și expunerea ecuației lui Maxwell tratând despre fenomenele electrice și magnetice.

Totuși, vreau să menționez că documentele la care face apel Dna F.E. cu scopul (citez) „să facă lumină cu privire la enorma cifră de victime pusă în sarcina României pe documentul Holocaustului” nu se găsesc în Occident, decât în măsura în care ele au fost publicate deja în literatura (sumară), pe care am menționat-o la finele articolului meu. Că Dna F.E. nu face nici o referire la lucrările citate, ca și când le-ar ignora, asta e problema D-sale. Într-adevăr, în cărțile menționate,

și nu numai în ele, sunt publicate și interpretate o mare cantitate de documente care justifică cifrele despre care vorbim.

A studiat Dna F.E. aceste lucrări înainte de a se declara nemulțumită de „răspunsul” meu din August? Mă îndoiesc, căci n-ar fi avut timpul necesar. Mărturisesc că m-am aplecat asupra acestei chestiuni de peste 20 de ani, că am citit și continui să citesc în acest domeniu, că am avut contacte cu zeci de persoane de-a lungul anilor cu privire la acest subiect și că cele expuse de mine sunt consecința acestei strădanii, manifestată și printr-o amplă documentație pe care o posed personal. Datele de care Dna F.E. se îndoiește sunt bazate însă, așa cum solicită dânsa ca juristă, „pe documente sau mărturii verificabile”.

Este de datoria istoricilor să continue cercetările de arhivă, pentru detalii suplimentare. Ceea ce unii și fac. De exemplu, Mihai Pelin, în ziarul „Ora” din 29 și 30 Iulie 1993, reluat de „Revista Culturii Mozaic”, nr. 764/August 1993, prezintă documente care arată modul în care au fost masacrați la Odessa, în Octombrie 1941, câteva mii de evrei, din ordinul personal al Mareșalului Antonescu, care decidea „executarea tuturor evreilor din Basarabia refugiați la Odessa”. Asemenea documente ar trebui să citeze Dna Enescu!

Există și cartea recent apărută la București, „Martiriul evreilor din România, 1940—1944, Documente și mărturii”, publicată de Centrul pentru studiul istoriei evreilor din România, la Editura HASEFER, 1991. O rog pe Dna F.E. să le studieze și să discutăm după aceea, dacă vrea, în contradictoriu. Sau să organizăm împreună o masă rotundă, la București sau la Paris, cu istorici aleși de dânsa și de mine, pe tema Holocaustului din România, cu enumerarea tuturor documentelor pe care se bazează cifrele pe care le contestă Dna F.E.!

Îndoielile la care face referire, pe care le-am manifestat, au fost rupte din context. Ele se refereau doar la opinia mea personală privind lipsa de „interes” a sovieticilor de a masacra, în mod specific, anumite grupe de evrei aflate temporar sub ocupație sovietică, spre deosebire de autoritățile antonesciene și germane care au vizat și au dat ordine clare de deportare și asasinare în masă a evreilor din teritoriile de dincolo de Prut (fără a vorbi și de ce s-a întâmplat dincoace de Prut). Cifrele

privind masacrele din Basarabia, Bucovina și Transnistria (inclusiv Odessa) sunt bazate pe documente și mărturii.

Pe de altă parte, nici eu, nici autorii lucrărilor citate, nici Rabinul Șef Moses Rosen (pe care nici nu-l cunosc personal) nu „imputăm” României aceste masacre, nu facem „culpabilizarea României” și nici „implicăm a poporului ei” (expresiile aparțin Dnei Enescu) pentru cele întâmplate. În acord cu Dna F.E., „problema determinării cupei și individualizării răspunderii” este și în centrul atenției mele și de aceea eu am învinuit exclusiv (citez) „autoritățile românești din acea epocă, de la Conducătorul Statului și de la Guvern, până la executanții din administrarea armatei, poliției, lagărelor etc., și la indivizii delatori și profitorii, corbi ai mizeriei omenești”.

N-am pus pe seama acestor masacre, așa cum în mod greșit interpretează Dna F.E. spusele mele, exodul evreilor de după 1944, deși aceste masacre au contribuit la acest exod, alături de întreaga politică a guvernelor comuniste de după 1947. Eu am spus doar, cerând iertare de a mă cita din nou, că „România, care de la 800 000 de evrei în 1938 (peste 4% din populație) a ajuns azi la numai 10 000 de evrei, nu e nici mai fericită, nici mai bogată, nici mai morală, așa cum încearcă să sugereze actualii extremiști ce se manifestă astăzi zgômotos”. Diferența între aceste două cifre nu a fost realizată exclusiv prin masacre și e clar că nici n-am lăsat să se înțeleagă acest lucru, din cifrele pe care le-am prezentat. Puțină bunăvoință, vă rog.

„Calea lungă” de a ajunge la aceste cifre o au de făcut toți cei care le contestă. Dar ea implică o muncă de făcut:

ONESTITATE ROMÂNEASCĂ

Într-o vreme când comuniștii români se dau de ceasul morții să falsifice Istoria, negând Holocaustul comis de Antonescu, s-au găsit destui români cinstiți, dispuși să spună adevărul.

Unul din ei este personalitate autentică: Prof. Univ. Dr. Felician Lăzăroiu. Citind documentele furnizate de Jean Ancel, Rabinul Alexander Șafrań, S. Schafferman, I. Butnaru și M. Carp, Dl. Lăzăroiu confirmă numărul victimelor evreiești ale fascistului Antonescu: peste un sfert de milion de suflete!

Îi mulțumim Dlui Lăzăroiu ca și Dlui Ion Rațiu, care a găzduit articolul sus-menționat în paginile excelentei reviste „Românul Liber” (nr. 8, August 1993, Redactor Șef Eugeniu Dinescu).

Dl. Rațiu continuă linia politică democratică a aceluia mare patriot român care a fost Iuliu Maniu.

„REVISTA MEA”-ISRAEL, 30 August 1993

DOCUMENTE INEDITE

SPICUIRI DIN „BINEFACERILE“ COMUNISTE

II. Evreii au fost jefuiți. De două ori. O dată de fasciști. A doua oară de comuniști. Despăgubiri? Nicidecum. Cu 70 de kg, „fericiții“ care primesc marele loz câștigător — pașaportul — pot părăsi țara. Chiar și cărțile de rugăciune și hainele rituale n-au voie să le ia cu sine. „Curat socialism“, ar spune polițaiul Pristanda.

Evreul nu se poate despărți nici de carte, nici de haine de rugăciuni

70 de kg! Numai atât are voie să-și ia evreul în drumul său spre Israel. E gata să părăsească totul: gospodăria, avutul, tot ceea ce a produs strădanla unei vieți. Un singur lucru există, la care el nu poate renunța: TORA, obiectele sfinte de învățătură și de rugă.

70 de kg? Nu-l nimic, însă cu o condiție: între acestea să se afle unelele sale de lucru cu spiritul, cu sufletul.

(August 1993)

INVENTARELE DE CULT PENTRU EMIGRANȚII ÎN ISRAEL

După noile dispozițiuni ale Ministerului de Comerț, cărțile religioase se cuprind în cele 40 — respectiv, 70 — kg, ce se admit emigranților a le transporta cu sine. Obiectele de cult de argint nu se mai admit, nici sulurii sfinte. Pentru acestea din urmă, motivarea dată solicitanților verbal de către funcționarii de la informații e că „sunt din pergament și ca atare nu se pot exporta“.

Motivarea aceasta este curioasă și desigur pornită din capul acestei funcționare. Ce înseamnă că sunt din pergament? Trece cuiva prin minte că ele pot să capete altă utilizare decât aceea pe care o au? Funcționarii ar trebui lămurită să nu mai dea asemenea motivări care pot suscita interpretări penibile.

Asupra fondului chestiunii, cred că măsura nu e justă. Nu e just ca oameni care o viață întreagă s-au consacrat studiului cărților sfinte să nu le poată lua cu sine, atunci când acestea nu prezintă absolut nici o valoare din punct de vedere material. Cărțile acestea sunt, de obicei, voluminoase și cântăresc mai mult decât cantitatea de 1 kg permisă.

Nu e just că obiectele de cult, vestimente și liturgice (stramel, tales, tefilin, caftan,

perucă, mezuză, chitel, șofar etc.) dacă ar fi luate de emigranțul religios, ar însemna ca el să renunțe de a-și lua îmbrăcămintea și așternutul elementar și deci să fie puși într-o situație de inferioritate față de ceilalți.

Nu e just ca rabinii, hahamii și ceilalți slujitori de cult să fie situați altfel decât meseriașii sau artiștii care își pot lua respectivele ustensile specifice profesiei lor. Sfeșnicile de argint, cutia de mirodenii de etrog etc. sunt strict necesare exercițiului de cult, cel puțin tot așa cum e necesar instrumentul muzical artistului.

În concluzie

Cred că e necesar un demers imediat ca să se aplice inventarelor de cult regimul

specificat în circulara adresată de F.C.E. Comunităților în ziua de 8 crt. și în care sunt prevăzute toate măsurile ce trebuie luate ca obiecte sau cărți de valoare istorică sau artistică să nu poată fi scoase din țară, iar celelalte să fie verificate și autorizate de a fi luate cu sine, de către emigranții, inclusiv sulurile sfinte, proprietatea lor.

15 Iunie 1950

Rabinul din Ștefănești

Au răspândit a lor binecuvântată învățătură generații de-a rândul, acolo, la Ștefănești, bunicul, tatăl, fiul Friedman. Țăranii îl lubeau și îl adorau. Zeci de mil de credincioși veneau la Ștefănești să se roage în Sinagoga rabinului.

La strămutarea osemintelor celui din urmă dintre ei, am participat. Se cutremura valeda de hohotele de plâns ale... creștinilor. Curtea rabinului, sinagoga, casa de învățătură, toate ni le-au jefuit și când îndrăznești să pomenești că pe lângă Holocaustul crimelor există și cel al jafului, ești... antiromân.

Documentele de față înfățișează o surdă bătălie, nu cu făptașii, ci cu „autoritățile comuniste“, pentru restituiră măcar parțială a lăcașelor sfinte. După care legi, după care etică „socialismul pecetluiește tâlhăria nazistă?“

(August 1993)

10 decembrie 1969

Către

DEPARTAMENTUL CULTELOR DE PE LĂNGĂ CONSILIUL DE MINIȘTRI

— Cabinet —
Loco

Comunitatea Evreilor din Botoșani ne înștiințează că, deși Consiliul Popular al Comunei Ștefănești a promis că, pentru anul 1970, C.A.P. „Ștefănești-Stanca“ nu va mai atribui ca lot de folosință terenul din jurul Sinagogii fostului rabin din Ștefănești, totuși C.A.P. „Ștefănești-Stanca“, prin adresa după care anexăm copia, pretinde ca toate suprafețele din Ștefănești rămase în afara clădirilor să revină acelei unități, deci refuză a pune în aplicare promisiunea Consiliului Popular.

Anexăm și copia după adresa Comunității Evreilor din Botoșani din care se vede că terenul fostei curți a Sinagogii defunctului rabin M. Friedman din Ștefănești trebuie dat de Comunitate locuitorului Galben Vasile, pentru ca acesta să păzească

și Sinagoga, astfel că acest teren nu trebuie să continue a fi atribuit de C.A.P.

Rugăm a se face de îndată demersurile necesare pentru ca C.A.P. „Ștefănești-Stanca“ să respecte promisiunea dată de Consiliul Popular al Comunei Ștefănești și să renunțe la atribuirea terenului fostei curți a Sinagogii defunctului rabin M. Friedman din Ștefănești, acest teren urmând a fi dat în folosință, cu obligația de a păzi Sinagoga, locuitorului Galben Vasile, cu care s-a înțeles Comunitatea Evreilor din Botoșani.

PREȘEDINTE,
DR. M. ROSEN
Șef Rabinul Cuitului Mozaic

Secretar General,
EMIL ȘECHTER

În loc de despăgubiri... zvonuri

Documentul este datat 1969. Deportările, jaful, toată dezlănțuirea de crime și furtul „oficial“ s-au terminat de un sfert de veac (1944). Bieții oameni cred în zvonuri.

Au mai trecut de atunci alți 25 de ani. Cel care au mai supraviețuit tot cu zvonuri se hrănesc. Nu costă parale...

(August 1993)

Comunitatea Evreilor Câmpina

Câmpina, 1 aprilie 1969

Onor Conducerea Federației — București

Am fost informat de către doi evrei enoriași de-ai noștri de aici, cât și astăzi de către un avocat evreu din Ploiești, ce era ocazional pe aici, că la București se înscriu pe o listă evrei care au fost deportați în timpul războiului, pe cauze rasiale, pentru eventuale despăgubiri.

Asemeni mi s-a recomandat mie, de către avocatul din Ploiești amintit, ca să mă adresez la Ploiești juriconsultului Willy Forschmidt de acolo — tot în acest scop.

În localitate, toată populația evreiască a fost evacuată, în tot timpul războiului; cu domiciliile obligatorii, unii în lagăre; și la

înapoiere după 23 august 1944 (după 3—4 ani) nu au mai găsit nici mobilier și nici mărfurile lăsate în magazine la evacuare.

Mă adresez Dvs., ca for conducător al intereselor evreilor din România, poate că știți despre aceasta. Sau poate că ne-ați trimis și nouă instrucțiuni, în acest sens, și nu ne-au parvenit.

În așteptarea răspunsului Dvs. Vă rog să primiți cele mai bune urări și vă doresc bună dispoziție și Sărbători fericite.

MAYER ROSENBERG

Despăgubiri? Da, dar nu pentru victime

Despăgubirile ni se cuvîn. Am fost prădați și frații ne-au fost omorâți. Ceva, cel puțin, trebuie să ni se recupereze. Guvernul comunist, pe de altă parte, vede în aceasta o sursă de... dolari (nu pentru victime, bineînțeles, ci pentru ei). Iată „bazele“ pe care am pornit atunci, în 1969, acțiunea de despăgubire. Vai și amar de o astfel de acțiune...

(August 1993)

București, 20 Iunie 1969

Către

DEPARTAMENTUL CULTELOR DE PE LĂNGĂ CONSILIUL DE MINIȘTRI

— Cabinet —
NOTĂ

Comunicarea acordului dvs. de a pune dui dr. Goldman problema despăgubirilor ce revendică unii evrei din România de la R.F.G., mi-a parvenit în Anglia, cu mare întârziere, după terminarea ședinței prezidiului Congresului Mondial Evreiesc de la Londra.

Deși dl dr. Goldman părăsise, între timp, Anglia, am reușit totuși să iau contact din nou cu d-sa, în Elveția.

D-sa s-a declarat de perfect acord de a ne sprijini. A arătat însă că, potrivit legislației germane actuale, în cazul în care nu se adoptă soluția printr-o convenție între state, rezolvarea favorabilă a unor cereri individuale are prea puține șanse. Ar exista recurgerea la o a treia soluție: aceea a tratării problemei „de către un grup“ (clauza legală germană) și, în acest caz, s-ar putea ca Federația Comunităților Evreiești să trateze în numele solicitanților.

Nedumerit fiind asupra stadiului în care se află problema, n-am putut să-i dau lămuriri, deoarece eu însumi nu eram edificat. D-sa a cerut deci ca, în primul rând, să clarificăm exact pe ce linie ar urma să-și înceapă demersurile:

a) convenția directă de la Stat la Stat, sau
b) admiterea Federației ca reprezentând solicitanții.

D-sa este dispus a trimite în România pe dl dr. S. Roth, directorul secțiunii engleze a

Congresului Mondial Evreiesc, pentru ca, prin discuții directe du d-sa, să se găsească formula revindicărilor, astfel ca, ulterior, dl dr. Goldman să le ridice la nivelul cel mai înalt (prin discuție cu cancelarul Kiesinger sau cu alți factori hotărâtori din R.F.G.). În orice caz, d-sa consideră că abordarea problemei, la nivelul unor avocați germani, care strâng cereri individuale, nici nu poate duce la vreun rezultat pozitiv și nici nu e procedura adecvată unei probleme de importanța celei despre care e vorba.

M-am înțeles cu dl dr. Goldman ca, la 15 Iulie 1969, când ne vom întâlni din nou, cu prilejul ședinței instituției de cultură evreiască „Memorial Foundation“, la Geneva, să-i dau un răspuns prin care să clarific stadiul în care se află lucrurile și ce anume îi cerem pentru ca astfel d-sa să poată să se orienteze.

Este deci necesar ca, fără întârziere (spre a nu repeta greșeala făcută, în urma căreia m-am adresat d-lui dr. Goldman, fără ca eu însumi să fi avut prilejul de a fi lămurit) să pot avea o discuție cu organele competente, pentru ca astfel să pot, la rândul meu, să fac intervenția necesară.

Cu distinsă considerație,

DR. M. ROSEN
Șef Rabin al Cuitului Mozaic

Un monument care... nu se lasă furat

Evreii vor monument pentru martirii lor. Să le facă la cimitir. Acolo nu se naște nici o problemă. La întrebarea: „Cum este posibil că cei 15 000 de evrei arși la Auschwitz, cetățeni ai Clujului, nu au dreptul ca memoria lor să fie eternizată în orașul în care au trăit?“ nu s-a dat vreun răspuns.

Ei bine, la Dej au pus monumentul în fața Sinagogii, în mijlocul orașului. De trei ori l-au „furat“ și tot de stătea ori l-am forțat, da, forțat, să-l pună înapoi. El se află la locul său și azi.

(August 1993)

București, 28 aprilie 1969

Către DEPARTAMENTUL CULTELOR DE PE LĂNGĂ CONSILIUL DE MINIȘTRI

Ne permitem a reveni cu rugămintea să binevoiți a interveni pe lângă Conducerea de Stat spre a se dispune reșterea plăcii comemorative care a fost așezată pe monumentul martirilor deportați de la Dej.

V-am mai sesizat, în repetate rânduri, cu această problemă. V-am înaintat și o plângere primită din partea organizației evreilor care au locuit la Dej și care se află azi în Israel. Am sesizat și Consiliul Popular al orașului Dej, însă

până în prezent toate demersurile noastre au rămas fără rezultat.

Intrucât în ziua de 15 mai 1969 se va săvârși comemorarea a 25 de ani de la deportarea evreilor din Ardealul de Nord, considerăm că rezolvarea pozitivă a cererii noastre e de extremă urgență.

Cu distinsă considerație,

DR. M. ROSEN
Șef Rabin al Cuitului Mozaic

Doamnelor și domnilor,

Am deosebită plăcere să vă felicit cu ocazia Sărbătorii de Hanuca, Sărbătoarea luminii. Astfel de momente importante în istoria și viața spirituală a unui popor sunt prilejuri de apropiere, de cunoaștere între cei care au un destin comun, trăind în același spațiu geografic.

Vă adresez cele mai bune urări cu ocazia Sărbătorii Hanuca 5754 și îmi exprim convingerea că, prin activitatea sa, Consiliul pentru Minoritățile Naționale — în care este reprezentată și Federația Comunităților Evreiești din România — va contribui, ca și până acum, la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale din România.

Vă doresc succes în desfășurarea manifestărilor festive prilejuite de Sărbătoarea Hanuca 5754!

Cu stimă,

Secretar General al Guvernului,
Coordonator al Consiliului pentru Minoritățile Naționale,
VIOREL HREBENCIUC

Eminența Voastră,

De Hanuca, Ziua luminii, Vă rog să primiți cele mai de suflet urări de bine și de sănătate pentru Eminența Voastră și întreaga comunitate.

Secretar de Stat,
Prof. dr. GHEORGHE VLĂDUȚESCU

DE LA ANTIOHUS LA „MEIN KAMPF“

Urmare din pag. 1

același lucru ca și Antiohus: să omoare ideea. Nu a învățat încă nimic din lecția istoriei. Nu știe că nici o sabie nu e atât de ascuțită, nici o flacără atât de mistuitoare ca să nimicească ADEVĂRUL, SPIRITUL!...

Și Torquemada ridică ruguri. Zvârle cărți pe autodate. Să piară „ereticii” și a lor „erezii”. Am văzut cu ochii mei rugurile de pe piețele din Viena. Freud, Heine, Stefan Zweig, Einstein și, desigur, Sulurile Sfinte din sinagogi ardeau în centrul unei dânturii nebune a batalionului SS.

Într-o singură noapte, s-au aprins toate sinagogile Germaniei, la 9 noiembrie 1938. Într-o singură noapte, cerul din Calea Văcărești și Dudești s-a înnoșit de rușine. Flăcările cuprindeau mai toate sinagogile din București.

Toți, de la Antiohus până la Hitler, executau aceeași nelegiuire; nici unul, nici celălalt nu dădeau dreptul la viață raselor „inferioare”. De pe vârful muntelui Taiget se zvăreau copiii și bătrânii slăbănogi, căci lumea e o junglă și a ei parolă este „homo homini lupus”.

Și „Mein Kampf”? A adus totată această barbarie în plin veac XX și a lansat-o în omenire. Numai „blonzi”, numai rasa superioară germană, „Herrenvolk”, poporul de stăpâni, avea dreptul la viață. Ceilalți? Nu mai vorbim de evrei. Ei trebuiau stărpiți până la ultimul. Vorbim de sclavi, de alte nații, toți trebuiau să fie robii teutonilor, în „Reichul de o mie de ani”.

Mă opresc aici. Poate nu mă crede cineva? Să facă bine atunci și să urmeze îndemnul domnului procuror general care „legalizează” această evanghelie a canibalismului, susținând că bietul Hitler n-a făcut decât „informare” în al său „Mein Kampf”.

Închipuiți-vă o carte care ar „informa” că trebuie neapărat consumată carnea de om și ar da detalii care organe ale trupului omenesc sunt mai gustoase. „Mein Kampf” a creat milioane de europeni, procurorul general îi dă „frel” s-o pornească din nou la drum!

Procurorul general al României, după ce recunoaște pericolozitatea ideilor ce le cuprinde „Mein Kampf”, se contrazice apoi pe sine însuși constatând, în aceeași scrisoare către Președintele țării, că nu vede vreun pericol.

Așteaptă domnia sa un pogrom, pentru că după consumarea nelegiurii să intervină? Noi știm că Procuratura reprezintă organul menit să apere ordinea, înaintea ca dezordinea să se declanșeze.

În sfârșit, procurorul general comite incredibila ofensă adusă țării, opiniei publice, autorităților, cărora le dă, pur și simplu, un certificat de pauperitate civică. Ele nu sunt încă mature spre a apăra cum se cuvine drepturile omului.

Cu alte cuvinte, e prea devreme ca domnia sa să intervină. Să așteptăm maturizarea cetățenească. Mă abțin de la orice comentariu, dar cu întregul respect ce-l datoriez jefului ce-l ocupă procurorul general al României, îmi permit a spune că o astfel de afirmație pornită de la un astfel de for constituie o gravă jignire a „imaginii” României.

Iar, ca „supliment”, am primit de la procurorul general încă un răspuns, care nu are nevoie de comentarii.

Ne-am plâns împotriva publicației care poartă semnificativul titlu „Infractorul”. În coloanele acesteia, un „citor” recomandă ca evreii să fie adunați și trimiși la fabrica de săpun, „că multe lucruri bune se pot face dintr-înșii”, iar redacția îi răspunde că „exagerează”. E suficient să ne trimită pe toți în Siberia. Acolo, vor ști ce să facă din noi!

Domnul procuror general ne răspunde că nu a găsit în legislația României un articol care să pedepsească pe autorii afirmației de mai sus și ca atare și această cerere a Federației Comunităților Evreiești din România este refuzată...

Și, totuși, happy end. Nu Antiohus a câștigat. El nu era decât o degenerescență a Heladei, care a dăruit umanității întregi comori de gândire. Adevărata întâlnire între iudaism și elanism se face tot la Ierusalim, însă Helada e reprezentată de Alexandru Macedon cel Mare și iudaismul de Șimon Hatzadik. Îmbrățișarea lor nu e numai individuală. Ea dă naștere unei întregi civilizații: cea alexandrină; iar Philo Alexandrinul reprezintă o splendidă simbioză între cele două culturi.

Menora nu se stinge, ci arde cu și mai mare strălucire. Așa s-a întâmplat și cu Islamul. „Epoca de aur” a istoriei iudaismului spaniol este cea maură. Maimonide își scrie opera în limba arabă și ambele culturi învață una de la cealaltă. Menora arde mai departe. Nici pigmeul Antiohus, nici caraghiosul zugrav Adolf Hitler nu au reușit să o stingă.

Iată de ce lumânarea de Hanuca se aprinde tocmai în miez de noapte lungă, „iată” de ce calendarul nostru e cel al lunii care străpunge bezna. Tocmai atunci când codurile penale devin ciudat de goale de conținut, tocmai atunci când unii gardieni ai Sfintei Dreptăți se încurcă în articolele de cod pe care nu le găsesc, tocmai atunci când otrava urii se răspândește din nou, tocmai atunci noi apărăm Menora și proclamăm credința întregii omeniri în sfânta noțiune de „ființe create după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”.

Lumina aduce adevărul și de-a pururi el va triumfa!

„LUMINA ADEVĂRULUI SĂ RISIPEASCĂ ÎNTUNERICUL MINCIUNILOR“ HANUCA 5754 ÎN COMUNITĂȚILE NOASTRE

Urmare din pag. 1

Au participat la București al Bisericii Arhiepiscop de București al Bisericii Romano-Catolice, prof. Emilian Cornițescu, reprezentantul Prea Fericii Sale Patriarhul Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentantul Nunțului Papal la București.

O delegație din Israel, formată din dl ambasador Naftali Lau Lavie, dl Yitzhak Artzi, reprezentant al evreilor originari din România, și dl Elyahu Spanicz, din partea organizației „Claims Conference”, a sărbătorit împreună cu obștea noastră această minunată Hanuca în România.

În prezența Eminenței Sale, a conducerii Federației noastre și a comunității evreiești locale, s-a desfășurat serviciul religios de aprindere a Hanukiei, oficiat de prim-cantorul Willy Harnik, acompaniat de Corul Templului Coral (dirijor dl Roger Avramescu). Același cor a dat o înaltă ținută artistică interpretării cântecelor specifice sărbătorii de Hanuca.

Corul de Talmud Tora și formația coral-orchestrală „Șira Vezimra” (dirijor dl Izu Gott, la pian — dna Ina Oncescu) au încântat auditoriul prin întreg programul muzical adecvat sărbătorii, susținut în ebraică și idiş.

După o stringent de actuală rugă pentru pace, intonată de prim-cantorul Willy Harnik în română, ebraică și idiş, dl consilier prezidențial Victor Opaschi a dat citire mesajului adresat, cu prilejul sărbătorii de Hanuca, de președintele României, dl Ion Iliescu.

Salutul evreilor israelieni originari din România a fost rostit de dl Yitzhak Artzi.

Un impresionant „Ze Haïom”, intonat de corul Templului Coral, a fost urmat de cuvântarea Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, conferind consistență afectiv-intelectuală acestei serii de Hanuca, prin forța oratorică, prin capacitatea de actualizare a istoriei. (Publicăm textul conferinței).

ÎN ȚARĂ

Serbăți de Hanuca asemănătoare s-au desfășurat și în celelalte comunități din țară.

Turneul de Hanuca întreprins de Eminența Sa, însoțit de dl secretar general adjunct, av. Iulian Sorin și de dl director general Alexandru Sivan, la comunitățile din Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timișoara, la care s-au adăugat dl secretar general al F.C.E., ing. Theodor Blumenfeld și dl dr. Zvi Feine, directorul programului „Joint” pentru România, la comunitățile din Suceava, Botoșani, Iași, Piatra-Neamț, Bacău, Galați și Brașov, s-a constituit într-o autentică chemare la bună conviețuire între populația evreiască, poporul român și etniile conlocuitoare, pentru ca întunericul, generator de vrajbă, să fie biruit de noaptea luminii. Un grup de ziaristi de la Kol Israel, condus de Noam Jaffe, au participat la ceea ce, în termeni cureniți, se numește „minunea de Hanuca din România”, o minune despre care se vorbește de mult timp și de fiecare dată își relevă alte fațete.

Prețutindenii, șolia F.C.E. a fost întâmpinată cu saluturi calde de bun venit din partea președinților comunităților vizitate. În fața unui numeros public, compus din membri ai comunităților respective, reprezentanți ai autorităților locale, ai cultelor, ai unor instituții de cultură, ai presei locale, ca și din mulți neevrei veniți tocmai în numele acestui nobil ideal al bunei înțelegeri între toți filii patriei. Eminența Sa a rostit interesante și convingătoare comentarii, făcând punți de legătură între faptele

petrecute cu peste 2.000 de ani în urmă și cele din prezent.

La Cluj-Napoca, conducerea comunității, prim secretarul ei, dl Emanuel Tischler, președintele fiind bolnav, i-a întâmpinat cu dragoste și respect pe solii Hanukiadei, programul artistic fiind susținut de corul local de Talmud Tora (melamed Mariana Kardaș, dirijor Ecaterina Halmos). La Oradea, președintele Felix Kapelman a rostit alocuțiunea de bun venit, corul Talmud Tora (melamed Judith Varady și Mihai Feundlich, dirijor Gh. Vilan) a interpretat o varietate și antrenantă suită de cântece dedicate sărbătorii. La Arad, cuvântul de salut i-a revenit președintelui comunității, ing. Ștefan Lövinger. Dl Prim Rabin dr. Ernest Neumann, care este și președinte al comunității din Timișoara, a dat expresie bucuriei de a avea în mijlocul obștii sale oaspeți dragi, corul Talmud Tora (melamed Mihaela Dunaev, dirijor Oliver Grasek) a prezentat un spectacol de reală ținută artistică. La Suceava, oaspeții au fost salutați de președintele ing. Șoil Pietraru, iar corul Talmud Tora (prof. Fani Herman, dirijor Zetta Wagner) i-a entuziasmat pe cei prezenți. Ambianța sărbătorească a fost creată la Botoșani de frumoasa întâmpinare făcută „caravanei luminii” de președintele Iosif Tîrșer și de reușitul spectacol oferit de corul Talmud Tora (melamed Rica Segal, dirijor Emil Mandric). La Iași, președintele ing. Pincu Kaisermann a rostit cuvântul de deschidere a festivității, iar corul Talmud Tora (prof. I. Schwartz Kara și S. Friedenthal, dirijor Izu Gott) a susținut un însuflețit program artistic.

La Piatra-Neamț (președinte Leon Iancu), elevii cursurilor de Talmud Tora au cântat și recitat poezii dedicate sărbătorii (instructor artistic I. Schulman, dirijor Theodor Mocanu). La Bacău (președinte M. Cococar), corul Talmud Tora a dat glas

înrăpatelor gânduri exprimate în cântecele de Hanuca (profesor Iosif Leib, dirijor Constantin Alexa). La Galați (președinte ing. Alfred Faust), oaspeții și întreaga audiență au trăit momente emoționante prin intermediul programului artistic oferit de corul Talmud Tora (profesorul de ebraică fiind chiar președintele obștii, dirijor Sorin Blumer), iar la Brașov (președinte ing. Tiberiu Roth), prin participarea la frumosul spectacol susținut de corul Talmud Tora local (dirijor Clara Maria Valeria).

Pentru comunitățile pe care Eminența Sa nu le-a putut cuprinde din cauza timpului scurt, ca mesageri ai luminii, dl director general Alexandru Sivan a fost la Constanța (președinte dr. Ernest Margulies) și Ploiești (președinte ing. Nilu Aronovici), iar dl prof. Haim Riemer, redactor șef al „Revistei Culturii Mozaic”, la Baia Mare (președinte Ludovic Kahan), Sighetul Marmăției (președinte Maurițiu Sabovitz) și Satu Mare (președinte Alexandru Fabian).

Remarcabil este și efortul făcut de membrii comunităților evreiești din localități în care caravana luminii n-a putut ajunge. Ei s-au deplasat la cele mai apropiate comunități, unde au avut posibilitatea să asculte cuvântul solilor Federației Comunităților Evreiești. Astfel: la Cluj-Napoca au venit evrei din Turda, Tg.-Mureș, Bistrița, Dej și Sălaj; la Oradea au sărbătorit Hanuca și enoriașii din Salonta, Vașcău, Valea lui Mihai, Aleșd; la Arad au venit evrei din Bocșig, Sebeș, Curtici, Lipova, Pecica și Sâmboteni; la Timișoara au fost prezenți puținii evrei căți mai trăiesc în Deta, Ceacova, Orșova, Sânnicolau Mare și Becaș; la Suceava au fost evrei din Rădăuți și Fălceni; la Botoșani a venit minuscula comunitate din Săveni; la Iași au fost prezenți evrei din Hârlău, Pașcani, Tg. Frumos, Răducăneni și Vaslui; la Piatra-Neamț au fost evrei din Săvinești și Tg.-Neamț; la Bacău au venit evrei din Roman, Moinești, Tg.-Ocna, Onești, Săscut și Adjuz, iar la Galați au fost de față la serbarea de Hanuca și evrei din Brăila, Focșani și Tecuci. Și exemplele mai pot continua.

De asemenea, corul din București s-a deplasat la Galați, Constanța și Ploiești, iar cel din Timișoara la Arad.

Adevăruri care ard*

de prof. dr. Damian Hurezeanu

Regimurilor dictatoriale din perioada interbelică le-a fost consubstanțială dimensiunea naționalistă. Unele s-au clădit și s-au dezvoltat pe ultranaționalism și pe ideea rasistă, căutând să facă din aceasta o forță unificatoare a propriilor etnii, flatând zonele simțimentelor subumane, pornirile tulburi ale „subteranei” și mizând pe intoxicație, pe manipulare, pe capacitatea de contaminare a unor idei care propuneau oamenilor dezorientați, loviți de poveri și neliniști, soluții așa-zicând salvatoare, ieftine și comode. În societăți cu țesuturi sociale fragile, cu capacități integratoare restrânse, lovite de fenomene adânci de criză sau neputându-și reprimă comportamente revanșarde și porniri dominante — cum a fost cazul Germaniei hitleriste —, ultranaționalismul distructiv și acaparator a găsit paturi germinative favorabile.

În societatea românească, curentele de extremă dreaptă s-au aflat într-o situație marginală timp de un deceniu și jumătate, din cele două decenii interbelice, dar au fost suficient de turbulente, de incitatoare și agresive, încât au creat, nu o dată, situații tensionale, au influențat starea de spirit, viața politică și mișcarea intelectuală din societate.

În pragul celui de-al doilea război mondial și în timpul marii conflagrații, s-a produs o mutație: valul ultranaționalist a îmbrăcat caracterul politicii de stat, fiind potențat de alăturarea României la Germania hitleristă.

Exteriorizarea cea mai clară a fenomenului o constituie legislația antievrească adoptată din 1938 și până la căderea dictaturii lui Ion Antonescu, centrul de greutate căzând pe anii 1940—1944.

Aprecieri asupra acestei legislații, mențiuni și caracterizări ale unor aspecte ale ei s-au făcut și în trecut. Istoriografia problemei nu dispunea însă de un instrument documentar sistematic și lămuritor, vizând ansamblul aspectelor pe care le comportă și urmărind etapele legislației în ordine cronologică. De un asemenea instrument dispunem astăzi, mulțumită preocupărilor Centrului pentru studiul istoriei evreilor din România, care a publicat, în seria *Evreii din România între anii 1940—1944*, volumul *Legislația antievrească*, Editura Hasefer, 1993. Volumul se deschide printr-un *Cuvânt* al Șef-Rabinului dr. Moses Rosen: *Sodoma... veac XX*. Alcătuit de Lya Benjamin, volumul are coordonator științific pe Sergiu Stanciu. Un *Studiu introductiv* al autoarei volumului, un substanțial aparat critic, incluzând note explicative la documentele publicate, rezumate ale acestora, indicele general și lista surselor folosite relevă preocuparea pentru ținuta științifică a lucrării. *Cuvântul* Șef-Rabinului Moses Rosen, *Studiu introductiv* și *rezumatele* documentelor sunt publicate și în engleză.

Precumpănitoare sunt în volum actele cu caracter legislativ — decrete-lege, hotărâri guvernamentale, ordine circulare, decizii ale unor ministere sau ale altor organisme civile sau militare — cu un cuvânt, suita principalelor documente care configurează legislația antievrească din România în anii 1940—1944. Începuturile s-au făcut însă din

1938 și volumul include câteva piese documentare din această perioadă: 1938 — sept. 1940.

Se adaugă la acestea extrase din stenogramele unor ședințe ale Consiliului de Cabinet și Consiliului de Miniștri, o listă a componenței guvernelor României între 1938—1944, extrase din decizii și jurnale ale Consiliului de Miniștri privind exproprierea bunurilor comunitare evreiești, primele măsuri legislative de abrogare a legislației antievreiești (31 august—19 decembrie 1944), memoriile ale Consiliului General Evreiesc către guvernul României (septembrie—octombrie 1944).

Centrat pe legislația antievrească, volumul realizează, așadar, deschideri

comunitare, dislocați din zonele rurale, obligați să plătească uneori impozite cvadruple față de cele obișnuite, împiedicați să meargă la școli și să se instruiască în instituții de învățământ superior, puși să presteze munci „obștești” înjositoare, ținuti sub un regim de permanentă supraveghere, obligați să poarte însemne umilitoare...

Noua direcție ultranaționalistă a politicii de stat începe încă din ianuarie 1938, când o hotărâre guvernamentală instituie revizuirea cetățeniei evreilor. La 8 august 1940, un referat al ministrului justiției către Consiliul de Miniștri sublinia: „Problema evreiască constituie o problemă juridică și economică în marginile statului român autoritar și

căutarea... sângelui evreiesc ne lămurește articolul 2 al acestui decret-lege: „Sunt obligați să se declare aceia care au amândoi sau unul din părinți sau măcar unul din bunici din partea tatălui sau a mamei de sânge evreiesc”.

În jurul populației evreiești se ridica un adevărat baraj legislativ constrângător, vizând în fapt toate ipostazele existenței individuale și comunitare, sociale, politice, culturale și economice. Prin măsuri succesive, patrimoniul privat și public al evreilor era sistematic acaparat de organisme anume împuternicite. Atotputernic ajunsese Centrul Național de Românzării, Colonizării și Inventarului, din 27-august 1943, avea, „în virtutea legilor speciale, în patrimoniul sau administrarea sa un important număr de bunuri de valoare apreciabilă”. Nu mai puțin de șapte decrete-lege, adoptate până la 22 iunie 1942, vizau trecerea în patrimoniul Centrului Național de Românzării a diverse categorii de bunuri aparținând evreilor. Alte decrete-lege au urmat după aceea.

Astfel, un decret-lege din 22 iunie 1942 rezerva comunităților doar „patrimoniul indispensabil cultului și cimitirelor ce erau folosite efectiv la data diferitelor legi de trecere a bunurilor evreiești în patrimoniul statului”.

Privită în totalitate, legislația antievrească din 1940—1944 în România constituie un grav act de acuzare la adresa regimului de dictatură antonesciană. În umbra acestei legislații, s-au produs discriminări, persecuții și jafuri organizate, situate la nivel de politică de stat. În umbra acestei legislații, s-au aflat enorme privațiuni și suferințe, morale și materiale, ale unei întregi comunități naționale.

Legislația antievrească din 1940—1944 atestă cu elocvență caracterul antiuman al dictaturii antonesciene, faptul că acest regim era clădit pe ruinele valorilor civilizației moderne și ale unor idealuri pozitive creatoare. El nu poate fi în nici un caz integrat liniei de mișcare ascendentă a istoriei țării noastre, nu îngăduie judecăți pozitive de valoare. Aprecieră corectă a acestui regim, pornind de la criterii obiective de analiză și de la datele sale intrinseci, este o problemă nu numai de cercetare istoriografică, ci și de conștiință civică.

Volumul de documente pe care îl prezentăm ajută să ne apropiem lucid și cu simțul necesar de discernere de natura regimului antonescian. El nu epuizează dosarul problemei, dar aruncă lumină asupra unui aspect semnificativ al acesteia. Volumul nu are doar o importanță particulară pentru cunoașterea istoriei evreilor într-unul din cele mai dramatice momente ale existenței lor. Documentele se impun atenției și pentru cunoașterea realității regimului politic din România între 1938—1944, pentru înțelegerea atmosferei și stărilor de spirit din epoca dată.

Volumul de documente impune cu necesitate o judecată morală asupra regimului antonescian, care nu poate fi decât una severă, necruțătoare.

* Evreii din România între anii 1940—1944. Legislația antievrească. Editura Hasefer, 1993.

APARIȚIE EDITORIALĂ

A apărut în librării, în colecția „Izvoare și mărturii”, sub egida Federației Comunităților Evreiești din România, a Centrului pentru studiul istoriei evreilor din România, culegerea de documente „Evreii din România între anii 1940—1944”, vol. I, „Legislația antievrească”; prefață — Șef Rabin dr. Moses Rosen; volum alcătuit de Lya Benjamin; coordonator științific — Sergiu Stanciu; Editura „Hasefer”, București, 1993. Volumul a fost lansat la librăria „Cartea Românească”.

Au luat cuvântul cu acest prilej prof. dr. Damian Hurezeanu, cercetător în istorie Lya Benjamin și, în încheiere, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen.

A fost de față Excelența Sa dl Avshalom Meggidon, ambasadorul Statului Israel.

FEDERATION OF JEWISH COMMUNITIES OF ROMANIA
Center for the Study of the History of Jews
in Romania

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA
Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor
din România

The Jews in Romania Between
1940—1944 Years
Vol. I
ANTI-JEWISH LEGISLATION

Preface by
Chief Rabbi Dr. MOSES ROSEN

Edited by LYA BENJAMIN
Scientific Coordinator: SERGIU STANCIU

BUCHAREST, 1993

Evreii din România între anii
1940—1944
Vol. I
LEGISLAȚIA ANTIEVREIASCĂ

Prefață:
Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

Volum alcătuit de LYA BENJAMIN
Coordonator științific: SERGIU STANCIU

BUCUREȘTI, 1993

suplimentare asupra fenomenului, spre a-l percepe dintr-o perspectivă cuprinzătoare.

Fondul materiei documentare dă expresie juridică unui întreg sistem politic, filozofic și moral pe care l-au personificat regimurile de dictatură din România anilor 1938—1944, în special statul național-legionar (septembrie 1940—ianuarie 1941) și dictatura antonesciană (ianuarie 1941—august 1944).

Dilatând-o până la desfigurare, concepută sub semnul intoleranței și al discriminării, regimurile totalitare au dat ideii naționale un conținut violent xenofob și au transformat-o într-un instrument represiv și de răfuială, în primul rând cu evreii. În numele purismului național, al „românizării” vieții economice, sociale, politice și culturale, s-au adoptat măsuri draconice de persecuție, înjosire și umilire a populației evreiești. Evreilor le-au fost brutal suprimate drepturile civile, individuale, comunitare, religioase și culturale. Ei au fost despuiați de averi, de bunurile

totalitar, care descifrează, prin conținutul și felul satisfacerii ei, însăși legea destinului nației”. În aceeași zi, se interziceau căsătoriile între evreii și români, se îndepărta din posturi personalul evreiesc din teatre și din alte instituții artistice. O zi mai târziu, se adopta un decret prin care cultul mozaic nu se mai bucura de același statut ca celelalte culte, ci doar se constata prezența lui. Templele și sinagogile puteau funcționa doar pe baza unor aprobări speciale.

După instaurarea regimului legionar antonescian, legislația antievrească dobândește intense conotații rasiale. Printr-un decret-lege, din 16 decembrie 1941, „toți locuitorii țării purtând sânge evreiesc” erau obligați să se prezinte la sediul Centralei Evreilor din România, în fiecare capitală de județ, spre a primi un formular tip — **Foarte de recensământ pentru locuitorii având sânge evreiesc** —, pe care îl vor completa. Cât de departe se mergea în

SALEM

La o intersecție de drumuri, pe un drumeag de țară, s-a oprit o mașină de prim-ajutor militar. O mașină mică, cu inscripțiile din teritorii, care făcea semne de cerere de ajutor a tras lângă mașina militară; un bărbat cu ochii măriți de spaimă a coborât din ea și s-a apropiat în grabă. Dr. Krumholz, medic militar, l-a întrebat ce s-a întâmplat. Arabul a spus, vădit stânjenit, că în mașină se află soția lui, în durerile facerii și el nu știe cum să procedeze. Medicul a coborât imediat, a consultat-o și a văzut că nașterea a și început. Deși, ca pregătire, el nu este mamoș, ci anestezist, a transportat-o în ambulanța sa și a moșit-o, iar femeia a dat curând naștere unui băiețel voinic. Este al optulea dintre pruncii ei. Părinții l-au dat numele „Salem” (adică „pace”, în arabă). Nefind pregătite scutece, medicul, care a trecut primul său șoc asistând o naștere, și-a scos cămașa și a înfășurat cu ea puilul de om ce tocmai văzuse lumina zilei.

Ajunși acasă, Salem a fost scos din cămașa cazonă și îmbăiat, primindu-și apoi scutecele ce i se cuveneau de drept, iar cămașa a fost predată Aisei cu recomandarea s-o facă frumoasă, ca și cum ar fi fost scoasă acum dintr-un galantar de lux.

Auzi! Să spele ea o cămașă militară israeliană? Dar, în fața tatălui sever, n-a îndrăznit să crâcnească. Nici ceilalți doi frați care o urmau ca vârstă. Și când te gândești că această cămașă trebuia să fie uscată pe frânghia din curte și o vedeau toți trecătorii. În curtea lor — o cămașă

soldățească israeliană? O să-i huiduiască colegii de școală.

După masa de seară, tatăl lor le-a povestit cu de-amănuntul cele întâmplate. Copiii l-au privit întrebător pe tatăl lor. Acesta a înțeles privirea și a spus: „S-a făcut doar pace între noi”. Tăcere adâncă. Un văr de-al lor, care a venit fugă să ceară lămuriri, a primit același răspuns.

La exact șapte zile de la nașterea cetățeanului Salem, mașina arabului a oprit în fața gheretei sanținei unității militare. Din ea au coborât tatăl și mama cu copilul în brațe și au cerut soldatului să le mijlocească o întâlnire cu comandantul lui. Când acesta a venit, femeia cu băiețelul s-a înclinat respectuos în fața lui, iar tatăl, vorbind frumos ivrit, i-a explicat că ei au venit să-l prezinte în fața lui pe noul cetățean, să mulțumească pentru ajutorul primit și să restituie cămașa cazonă care i-a ținut cald băiețelului.

Iar bebelușul? Ce-i păsa lui? Și-a vârat pumnișorul în gură, de aproape să se înecă cu el și a pornit să-l sugă cu poftă.

Oțiferul l-a luat din brațele mamei și, l-a privit zâmbind și a spus: „Am și eu una ca ăsta acasă și la fel își sugă pumnișorul. Să le fie de bine și mazal tov!”

P.S. Doctore Krumholz, nu cumva faceți parte din familia Krumholz din Bacău, ai cărei fii s-a întors din iadul transnistrian-antonescian învelit în ziare, din lipsă de cămașă? Era, parcă, în 1944.

ANA LENGYEL-LIVSHITS

CUM M-AM SIMTIT CÂND AM STRÂNS MÂNA LUI ARAFAT?

Fragmente dintr-o scrisoare a primului ministru Yitzhak Rabin trimisă Consiliului Federațiilor Evreiești întrunit la Montreal (13 noiembrie a.c.)

Un mare număr de oameni mă întreabă: cum m-am simțit în momentul când am strâns mâna lui Arafat? În timp ce rețin pentru moment simțămintele acelor clipe din Washington, vă voi împărtăși o altă experiență, ce a avut loc cu ocazia aceleiași eveniment.

În prezua plecării spre Washington, am invitat-o pe Semadar Haran pentru a mă însoji. Ea este victima unui atac terorist ce a avut loc, cu câțiva ani în urmă, în nordul Israelului. Teroriștii au pătruns în casa ei din Naharia, răpindu-i soțul și fiica cea mică. Semadar s-a ascuns în mansarda casei, împreună cu cea de-a doua fiică în spatele ei, la auzul strigătelor și împușcăturilor terorștilor.

Tânăra fiică nu-și putu stăpâni plânsul în ascunzul situat chiar deasupra, iar Semadar se temu că vor fi descoperite.

Am putea asocia această groznică poveste a timpurilor noastre cu vremurile Holocaustului.

Fica ei a murit în mansarda unde s-au ascuns. Cea mică a fost aruncată și strivită de o stâncă. Soțul a fost ucis de gloanțe.

Am întrebat-o pe Semadar Haran dacă ar dori să mă însoțească la Washington, pentru a participa alături de mine la un moment special și dificil pentru Statul Israel, pentru poporul evreu, pentru ea însăși.

Știam că, pentru ea, ceea ce-i ceream era la fel de dificil ca și trecerea Mării Roșii. Trebuia să stea, în timpul ceremoniei, doar cu câțiva metri de omul care a dat ordin ucigașilor familiei sale.

Semadar a fost de acord să vină. A sosit la Aeroportul Ben Gurion doar la câteva minute înainte de plecare. Am avut o imensă admirație pentru răspunsul ei pozitiv.

Dar Semadar nu ne-a însoțit în zborul nostru. În ultimul moment amintirile au răvășit-o...

Ne-a urcat noroc, ne-a binecuvântat pentru decizia de a face pace cu palestinienii; ne-a spus că se va ruga pentru noi și pentru întoarcerea noastră în pace în Israel. Ne-a mai spus că ne va sprijini public pe orice cale, că va dori și va visa pacea. Dar... n-a venit cu noi. „N-aș putea rezista”, mi-a spus, cu ochii plini de lacrimi. „Eu nu-l pot strânge mâna” — a adăugat — „dar dvs., ca prim-ministru, sunteți mesagerul meu. Vă rog să-l strângeți mâna și pentru mine”.

Decolam. Avionul se înălța spre cer, în drumul său spre Washington. Semadar a rămas în Israel; de la aeroport a mers direct la cimitir și a depus o ramură de măslin pe mormintele soțului ei, primei și celei de-a doua fiice.

În tinerețe, am vrut să devin inginer, specialitatea apei. Circumstanțele și nevoile poporului meu mi-au dat însă prilejul de a-mi dedica o mare parte a vieții problemelor de securitate ale Israelului.

Am fost militar timp de 27 de ani; am comandat zeci, sute, mii de soldați. Viața mea conține multe experiențe, atât amare, cât și plăcute. Dar, oricât de lungă îmi va fi viața, nu voi uita nicicând rândurile de corpurî neînsoțite, secerate de gloanțe, corpurî care-l reprezentau pe prietenii mei mai apropiați, luptătorii batalionului de lângă kibutzul Kiriat Anavim, în 1948.

Îmi amintesc mașinile în flăcări de pe drumul de la Bab-el-Wad, ai căror șofari

și-au dat viața pentru a sparge asediul Ierusalimului. Noapte de noapte, ne îngropam morții din luptele pentru Ierusalim, iar când se crăpa de ziua, ne întorceam la locul luptei, luptă ce ne răia rândurile cu fiecare zi ce trecea.

Șițiți la fel de bine ca și mine că urmările războiului și ale violenței au fost grele și dureroase pentru noi. De dinainte de 1948 și până ieri, mi se dădea de fi și fiice ale noastre au căzut pe câmpul de luptă în războaiele cu Egiptul, Siria, Iordania, Liban și cu organizații teroriste palestinieni.

De la reînțemeierea Statului Israel, cu greu trece o zi în care părinții să nu spună Kadiș la mormintele copiilor lor.

Nu ne satisface lupta; vroiam să nu avem de-a face cu războiul, dar am fost forțați s-o facem, de către țări și organizații ce vroiau — unele continuă și astăzi — să ne distrugă.

Am încheiat fiecare război victorios; am ieșit însă rânjiți din fiecare. Nu există războaie bune și victorii vesele.

Războaiele noastre nu s-au terminat odată cu încetarea focului. Pericolul ne urmărește mereu.

Știu că toți sau majoritatea dintre dvs. ați urmărit ceremonia de la Casa Albi, din Tel Aviv. N-a fost tatăl Daliei și al lui Yuval, care și-au terminat stagiul militar, nici bunicul micuțului Yonatan și care, ca orice părinte sau bunic din Israel, nu-și doarme prea bine noaptea și e îngrijorat.

Mi-ar fi fost plăcut să semnez un acord de pace cu Olanda, Luxemburg sau... Noua Zeelandă, dar n-a fost nevoie de așa ceva. De aceea, pe podium, pe scena lumii, am stat ca reprezentant al unei națiuni, ca emisar al unui stat care dorește pace cu cel mai amar și mai odios dușman, un stat care vrea să dea păcii o șansă.

Cum am mai spus, nu facem pace cu prietenii, ci cu inamicii, uneori cu unii foarte aspri.

Traducere de MARC TANNER după „The Jewish Week”

„OPERAȚIUNEA BABILON”

Acum șapte ani, a apărut o carte, care descrie un fragment din istoria israeliană a perioadei moderne: „Operațiunea Babilon” — reînțoarcerea acasă din Irakul de astăzi a străneptorilor celor duși în robia babiloniană înainte de milenii (anul 586 înaintea erei moderne). „Este cea mai mare expediție aeriană de acest gen din istorie”, a scris, în 1950, Zviur „New York Times”, despre neobișnuita acțiune de salvare întreprinsă de Serviciul secret israelian, care a evacuat, adesea cu prețul vieții celor ce organizaseră transportul, 120 000 de evrei, în scurtul interval de trei ani, din 1947 până în 1950, din acel stat arab — care devenise pe atunci tot mai ostil — și l-a adus în Israel, stat care atunci lua ființă, din care cauză le oferea noilor săi cetățeni prea puțin confort, dar, în schimb, posibilitatea de a participa la reparații și reconstrucția unui stat propriu.

„Avionul nostru s-a apropiat, și-a pus motoarele în mișcare și s-a înălțat. Al doilea avion ne-a urmat imediat. Astfel a început viața ne constituie marelui pod aerian. Așa a fost scoasă din exil și adusă acasă cea mai veche comunitate evreiască din lume”, scrie Shlomo Hillel, autorul acestei cărți, care a fost între timp tradusă în mai multe limbi. A doua zi, podul aerian a fost denumit de un ziar israelian „Operațiunea Ezra și Nehemia”, după numele celor două personaje biblice, care au readus un mare număr de evrei din exilul babilonian și au reînălțat Templul.

„În cadrul Mossad-ului — își amintește Shlomo Hillel în cartea sa — am găsit un șir de alte denumiri pentru această acțiune, ca, de pildă, «Operațiunea Ali Baba» sau «Operațiunea Babilon», ultima propusă de Moshe Sharett și preferată de mine”.

Autorul cărții — Shlomo Hillel —, născut, în 1923 la Bagdad, a izbutit să ajungă, în 1934, în Israel, respectiv Palestina de atunci. Ca membru al Serviciului secret israelian, a participat activ la salvarea evreilor din Irak. „Au trecut ani, până am reluat întreaga problemă”, amintește el în prefață, „acum însă cred că a venit timpul să relatez întreaga acțiune”.

Romanul, scris la persoana întâi, este, în toate privințele, o evocare autentică și captivantă a desfășurării și organizării emigrației evreilor din Irak, din țara lor de baștină, în vechea-noua lor patrie — Israel.

Este pentru asta și un prilej de prezentare exactă a acelor evenimente istorice care au fost denaturate în mod deliberat de presa și literatura antisemită. Încă în 1986, a apărut, la Worcester, sub pretextul de a fi „un studiu științific obiectiv”, o lucrare a lui Abbas Shibjak, cu titlul: „The Lure of Zion: The Case of the Iraqi Jews” („Ademenirea spre Sion: Cazul evreilor irakieni”), ce reia, în fapt, pretenția propagandei irakiene, cum că evreii înșiși au săvârșit atunci, la Bagdad, tentative cu bombe, pentru a-i băga în sperieți pe frații lor și a-i îndemna să fugă din Irak, deoarece altminteri n-ar fi avut,

cică, nici un fel de motive obiective. Totuși, cine cercetează cu seriozitate istoricul luptei evreilor în vederea părăsirii Irakului descoperă imediat adevărul. Shlomo Hillel relatează despre cele trei tentative cu bombe și despre acuzația adusă ulterior membrilor mișcării sioniste, Shalom Saleh Shalom și Yosef Basri, care, la 5 noiembrie 1951, au fost condamnați la moarte ca „atentatori”, fără să se fi putut dovedi nici una dintre acuzațiile ce li s-au adus.

La 2 martie 1950, într-o zi de Purim, soarta a surâs evreilor din Irak. Ministrul de interne, Saleh Jabr, prezentase Parlamentului un proiect de lege care permitea evreilor să părăsească definitiv țara, în cazul că ar fi dispusi să renunțe la cetățenia irakiană. „Legea a fost adoptată în aceeași zi de deputați, cu mare majoritate de voturi și înaintată Senatului, unde a fost aprobată două zile mai târziu, după dezbateri furtunoase”, își amintește Hillel. Dar emigrarea nu a putut fi organizată atât de rapid cum doreau oamenii (aproape 95% dintre evrei au părăsit Irakul). Situația a devenit tot mai grea. „În sinagoga principală — Tweig —, unde sunt adunați cei ce pleacă, înainte de decolarea avionului, domnește neliniștea”, transmitea prin radio Ronnie Barnett, în august 1950, la Tel-Aviv, povestește Hillel. „Câteva mii de evrei sosiseră din provincie sau, mai exact, fuseseră alungați de acolo”.

În septembrie 1950, Nuri Said a devenit prim-ministru. El concepuese un plan rafinat. Întrucât știa că nu era posibil ca roata istoriei să fie întoarsă, dorea să grăbească plecarea evreilor, în speranța de a inunda Israelul cu imigranți, provocând astfel prăbușirea acestuia. „Dar, cum acest plan n-a avut succes, a încercat prin alte mijloace să provoace prejudicii Israelului. La 9 martie 1951, legea emigrării urma să fie abrogată și un zvon, răspândit de guvern, că emigrarea va fi oprită a provocat mari temeri.”

Atentatele cu bombe au avut loc; toate, după 9 martie. Aceasta era ultima zi când evreii puteau renunța la cetățenia —

condiție preliminară pentru părăsirea Irakului. Afirmăția că tentativele au fost săvârșite pentru a-i determina pe evrei să fugă este, deci, o pură aberație, deoarece, potrivit legii, era și așa prea târziu pentru a obține permisiunea de emigrare.

Multe pasaje din romanul lui Shlomo Hillel sunt o mărturie a spiritului de observație și a capacității analitice ale autorului, calități regăsite și la omul politic de mai târziu. După salvarea, plină de peripeții, a

evreilor, descrisă în carte, Hillel a intrat în serviciul diplomatic al Israelului. El a fost, în același timp, până în 1992, deputat în Knesset, iar din anul 1984, chiar președinte al Parlamentului și de mai multe ori ministru. Dar tot timpul a fost angajat în acțiunea de aducere acasă a evreilor din întreaga lume. În „Operațiunea Babilon”, își amintește de câte o peripeție temerară. „Shamai”, acesta era pseudonimul său, a început, în 1946, să organizeze prima emigrație, fără documente de ieșire, din Irak — aflat pe atunci sub dominație colonială engleză — și fără documente de intrare în Palestina — care era pe cale de a se transforma curând în Statul Israel. Multe amănunte au devenit atunci, pentru prima dată, cunoscute opiniei publice mondiale, chiar și radiograme secrete, prin care Mossad-ul — Serviciul secret al Israelului, cu ajutorul căruia Shlomo Hillel i-a scos din Irak pe compatrioții săi — a stabilit legătura, în această perioadă, cu organizatorii acțiunii. Shlomo Hillel încearcă să păstreze un ton obiectiv; cu toate acestea însă, el transmite și cititorilor de astăzi emoțiile prin care a trecut și, poate, tocmai de aceea cartea este atât de sugestivă și captivantă.

Actualmente, Shlomo Hillel este președinte al organizației mondiale evreiești „Keren Hayesod”, a cărei misiune este să obțină donații pentru evacuarea evreilor prizonieri în Diaspora.

În 1991, de pildă, 14 500 de evrei din Addis Abeba au fost salvați în decurs de 35 de ore. Și despre această acțiune a fost scrisă o carte, cu titlul „Operațiunea Solomon — Reînțoarcerea copiilor reginei Saba”, carte apărută în toamna anului 1991, la editura „Rasch und Röhring”. Autorul ei este jurnalistul Dieter Gräbner, dar cuvântul introductiv l-a scris Shlomo Hillel, care continuă să militeze neobosit pentru salvarea evreilor prizonieri.

ALEXIS CANEM

ISRAEL — UN STAT MODERN

În ciuda șomajului și a inflației ECONOMIA SE VA DEZVOLTA

În ceea ce privește dezvoltarea agriculturii, fără îndoială că — și după datele FAO—ONU — Israelul este un **Success Story** al secolului. În decursul a 25 de ani (1950—1975), creșterea agriculturii s-a cifrat la 1 600%!

Cu toate că agricultorii, atât particulari, cât și grupați în kibuzuri și moșavuri, în urma inflației cu trei cifre, ulterior mult micșorate, s-au încovoiat adesea sub povara datorilor, Israelul constituie azi un model pentru numeroase țări în curs de dezvoltare. Acesta este unul dintre motivele pentru care chiar și un stat gigantic, cum este China, se interesează de succesele agriculturii israeliene.

Pe de altă parte, Israelul suferă încă de o inflație anuală cu două cifre, și este problematică dacă țelul planificatorilor economiei, de a încheia anul 1993 cu o rată a inflației de numai 10%, poate fi atins. În ultimii ani, inflația s-a cifrat la circa 17%. Rata șomajului este, în medie, de 10 până la

12%, dar printre cei circa 400 000 noi olim veniți din fosta Uniune Sovietică, ea este ceva mai mare, în ciuda garanției de împrumut acordate de S.U.A. pentru absorbția acestora, în valoare de 10 miliarde de dolari.

Cu toate că economia americană nu a putut încă ieși din recesiunea parțială, S.U.A. au sprijinit Israelul cu 3 miliarde de dolari anual.

La peste douăzeci de ani de la suprasaturarea agricolă, Israelul a comutat efortul pe industrie. Între timp, structura industriei israeliene s-a schimbat. Așa, de exemplu, în cursul ultimilor douăzeci de ani, electronica s-a dezvoltat mult. Ea este în frunte, cu 26%, în ansamblul exporturilor israeliene. Dezvoltarea industriei electronice a avut loc paralel cu aceea a industriilor pentru apărare, care, din cauza situației specifice, s-au mărit accentuat, dar al căror potențial de export a scăzut brusc de la sfârșitul războiului rece.

Al doilea sector industrial de vârf este chimia. Ea constituie 17,5% din totalitatea exporturilor.

În contrast cu ambele aceste ramuri ale economiei, a existat un recul în ramurile industriale care necesită o mai mare cantitate de muncă — de exemplu, în industria alimentară. În ciuda scăderii ponderii relative din venitul total, ea este, cu cele 18,9% din totalul producției, una dintre ramurile de frumte ale economiei. În domeniul agriculturii și în acela al prelucrării alimentelor, Israelul este complet independent de importuri, iar exporturile sale în acest sector se ridică la circa 1 miliard de dolari.

Israelul este singura țară din lume care are acorduri de comerț liber atât cu Comunitatea Europeană, cât și cu S.U.A. La 1 ianuarie 1993, a intrat în vigoare și un acord cu țările Asociației Europene a Liberului Schimb. Nici o altă țară din lume nu are acorduri de comerț liber cu toate alianțele economice occidentale. În felul acesta, industria israeliene își deschide un avantaj unic asupra tuturor celorlalte industrii ale lumii și aceasta atrage potențialii investitori.

În perspectiva instaurării păcii cu palestinienii, economia israeliană (împreună cu cea din teritoriile viitoare autoadministrării palestinene) se va dezvolta puternic în continuare, din care cauză în cercurile investitorilor s-a născut un mare interes pentru a intra în afaceri în această zonă a Orientului Apropiat.

HAIM MASS

La Caesarea — singurul muzeu subacvatic de pe Pământ

La nouă metri sub oglinda apei, pe coasta mediteraneană, la Caesarea, vizitatorul trăiește un eveniment muzeal de factură deosebită. Aici, fiecare poate contempla priveștiștea portului construit de regele Irod între anii 21 și 9 î.e.a., putând beneficia și de consultarea unui scufundător însoțitor, versat în arheologie.

Chiar dacă Marea Mediterană este considerată, în general, ca „pustie și goală”, pe când Mării Roșii nu-l ajunge apa să cuprindă toată bogăția florei și faunei sale, vizitatorul rămâne fără glas, în dublu sens. Deși istoricul evreu Flavius Josephus nu înclină spre exagerări, el era atât de entuziasmat de portul de aici, întins odinioară pe 200 000 de metri pătrați, încât l-a comparat cu Pireu. Vizitatorul

este impresionat nu numai de dimensiunile uriașe ale acestuia — exista un far de 80 m înălțime —, ci și de vestigiile celor 17 corăbii care, în secolele al IV-lea și al V-lea, au eșuat pe digurile căzute sub nivelul apei. În apropierea lor, dar și pe restul întinsei suprafețe, se identifică ușor relicve din epocile romană și bizantină, ca și din perioada arabă.

Caesarea are un mare trecut: aici Pontius Pilatus și-a avut cartierul general și tot aici a izbucnit, în anul 66 e.a., răscoala evreiască împotriva romanilor. În acest oraș a trăit, la cumpăna erelor, o populație apreciată la 80 000 de persoane. Vizitatorii de azi se întreabă de ce portul unui oraș atât de solid construit se află acum sub apă. Răspunsul este simplu: pentru că era clădit pe nisip.

Tratate economice cu țări asiatice

Presa a relatat despre semnarea unui tratat comercial al Israelului cu China și despre deschiderea unei linii aeriene El Al între Lod și Beijing, ceea ce dovedește că Ierusalimul face pași considerabili spre dezvoltarea relațiilor comerciale în Asia.

Aceeași notă optimistă în ceea ce privește relațiile economice ale Israelului poate fi deslușită și în alte părți ale Asiei, unde întreprinzătorii israelieni au realizat legături comerciale importante. Abraham Rabinovich a publicat anul trecut, în „The Jerusalem Post”, un reportaj despre buna primire, din partea republicilor musulmane din fosta U.R.S.S., a demersurilor israeliene în domeniul comercial.

Succesul Israelului în Uzbekistan și Kazahstan este datorat, în parte, strădanilor lui Shaul Eisenberg, un industriaș israelian cărui îi place discreția și al cărui talent pentru operațiuni financiare de mare amploare e bine cunoscut. Datorită lui Eisenberg, un număr de reprezentanți ai republicilor musulmane sus-amintite au vizitat Israelul și au încheiat tratate comerciale cu acesta.

Tehnicienii israelieni l-au ajutat pe fermierii ce cultivă bumbac în Uzbekistan, arătându-le cum să folosească tehnicile noi de irigație, ceea ce a dus la creșterea producției de bumbac cu 40 la sută. Delegații din republicile Asiei Centrale — Kazahstan și Tadjikistan — au venit să vadă proiectele israeliene de funcționare a instalațiilor de irigație și s-au întors atât de impresionați, încât au încheiat contracte cu Israelul pentru unele instalații similare.

Firește, relațiile comerciale cu republicile musulmane sunt doar la începutul lor, Israelul aprovizionându-le cu mașini de recoltat bumbac și instalații complexe pentru irigație. În planurile de viitor, se includ deschiderea de fabrici în Asia Centrală pentru producerea materialelor necesare instalațiilor de irigație și a unei fabrici de uleiuri comestibile. Se are în vedere și înființarea unei fabrici de bulion.

Israelul este interesat de largirea cooperării cu noile republici musulmane, în curs de dezvoltare, din Asia. Reprezentanții lor oficiali și oamenii de

afaceri înțeleg că relațiile economice trebuie să aibă, uneori, prioritate față de cele politice. Israelul are multe de transmis din propria sa experiență și, la rândul său, de învățat de la state musulmane. Ambele sisteme de cooperare pot aduce profit economic statelor care le folosesc.

„MAGHEN DAVID ADOM“ „A salva o viață este ca și cum ai salva întreaga omenire“

Când, în 1930, a luat naștere Hagană la Tel-Aviv, pentru a apăra populația evreiască, conducătorii ei au creat simultan și o secție medicală pentru membrii acesteia. În acest spirit, a apărut „Maghen David Adom” — unica organizație națională de prim-ajutor din întreaga țară, recunoscută printr-o lege promulgată de Knesset, la 12 iulie 1950. „Maghen David Adom” este o societate apolitică, fără scopuri lucrativ, în serviciul permanent al celor ce au nevoie de ajutor.

Societatea se străduiește să obțină recunoașterea totală din partea Crucii Roșii Internaționale, care a exclus-o pentru că utilizează ca emblemă protectoare Steaua lui David, fiind însă admisă, alături de Crucea Roșie, organizația Semiluna Roșie, sub presiunea politică arabă.

Unica organizație de prim-ajutor din Israel are 47 de staționare, care funcționează 24 de ore pe zi, de la Metula, pe Podișul Golan, în nord, până la Eilat, în sud, dispunând și de un centru

auxiliar în apropiere de Zidul Plângerii.

Plasarea stațiilor de prim-ajutor și modul lor de activitate completează cercul geografic între spitale, în orele de odihnă, noaptea, la sfârșit de săptămână și în timpul sărbătorilor. Până în prezent, societatea funcționează cu aport din partea donatorilor și nu depinde financiar de stat, cu toate că actualul guvern a promis o lege în acest sens, ca și un centru hematologic pentru tot Israelul.

„Maghen David Adom” (M.D.A.) folosește un personal calificat și, anual, pregătește 50 000 de israelieni în tehnica de prim-ajutor cardio-pulmonar. M.D.A. are 1 000 de funcționari (șoferi, medici, asistenți, specialiști în transfuzii, în telecomunicații și personal administrativ) și se bazează și pe aportul a 5 500 de voluntari, care sunt solicitați pentru urgențe, mare parte dintre ei fiind tineri de 15—18 ani, antrenanți în prim-ajutor.

O importantă activitate a desfășurat personalul M.D.A. în timpul războiului din Golf Persic, de la primul până la ultimul atac cu rachete, venind în ajutorul victimelor fără să-și precupețească viața și sănătatea.

Activitatea sa se desfășoară atât în țară, cât și prin colaborări externe. M.D.A. a intervenit în Jamaica cu ocazia uraganului Gilbert, a fost prezent în Armenia când această țară a suferit un devastator cutremur de pământ și a trimis 125 de misiuni de ajutor în exterior, între altele în Bolivia, Paraguay, Brazilia, Honduras, Cipru, Nepal, India, Turcia, Grecia etc. M.D.A. a transportat alimente și medicamente la frontiera Turciei cu Irakul, pentru a ajuta populația kurdă, aducând donațiile primite în acest scop din partea populației israeliene.

Acțiunea a fost posibilă datorită contactului stabilit, pentru prima oară, între M.D.A. și Semiluna Roșie turcă.

„Maghen David Adom”, a cărui emblemă este: „A salva o viață este ca și cum ai salva întreaga omenire”, așteaptă recunoașterea din partea Crucii Roșii Internaționale, pentru a-și onora toate obligațiile ce-i revin ca societate națională, cooperând cu organizația menționată în tot ceea ce privește asistența și schimbul de cunoștințe, având la bază ajutorul umanitar, dezinteresat, nediscriminatoriu și în toate zonele locuite de oameni.

„Mein Kampf“ între două interpretări

Disputa în jurul apariției și difuzării în România a cărții „Mein Kampf”, lucrarea de căpetenie a lui Adolf Hitler, care face apologia nazismului și antisemitismului, nu a încetat, după cum s-ar fi putut crede. Luna trecută, procurorul general al României, Vasile Manea Drăgulin, a trimis președintelui țării, Ion Iliescu, o scrisoare al cărei conținut era cât se poate de clar: autoritățile judiciare române nu au nici o intenție să intervină pentru interzicerea difuzării cărții și nici pentru a pune capăt manifestărilor care fac apologia fascismului și a mișcării legionare în România, deoarece ele se încadrează în legile existente în această țară.

A FOST UN RĂSPUNS, care, pe bună dreptate, a provocat surprindere în cercurile democratice din România, dar și în Israel. În țara noastră, și mai ales în rândurile originarilor din România, se urmărește cu atenție ce se întâmplă pe meleagurile noastre de obârșie. Nu suntem indiferenți față de eforturile poporului român de a depăși criza economică și politică prin care trece în aceste zile și nici în ce privește greutățile cărora le face față. Dar mai mult ne preocupă, ca, de altfel, pe întregul popor al lui Israel, maniera în care, pretutindeni în lume, guvernele și autoritățile judiciare acționează contra pericolului antisemitismului care în decursul istoriei a adus atât de multe suferințe evreilor.

Scrisoarea procurorului general al României nu a venit din senin. Ea a fost o urmare a unei scrisori trimise de președintele Iliescu, care îi cerea să examineze măsurile ce trebuie luate pentru interzicerea difuzării cărții „Mein Kampf” și pentru suspendarea activității unor partide, ce-i drept mici, care reprezintă ideologia fascistă și legionară. Dar nici intervenția lui Ion Iliescu nu a fost întâmplătoare. În vara acestui an, Șef Rabinul evreilor din România, dr. Moses Rosen, după ce a trimis câteva scrisori de protest guvernului și instanțelor judiciare superioare pentru faptul că în România se permite mai departe propagarea ideilor antisemite și legionare, a făcut același lucru personal, într-o întrevvedere pe care a avut-o cu președintele Iliescu.

Nu este greu de presupus ce s-a discutat în cursul acestei audiențe. Conducătorul spiritual al evreilor din România s-a exprimat în dese rânduri contra îngăduinței nejustificate cu care autoritățile române permit difuzarea acestei „evanghelii a crimei și a genocidului” care este „Mein Kampf”. Încă din 1990, el a tras un semnal de alarmă în privința recrudescenței ideilor fasciste și antisemite. Atunci l-a sesizat pe președintele țării, a avut convorbiri cu șefii de partide din Parlamentul României și cu toții au fost de acord că nu trebuie permisă o asemenea activitate, care contravine drumului urmat în prezent de România pentru a se înregimenta în rândul țărilor cu adevărat democratice din lume. Dar, după cum se vede, procurorul general Drăgulin a fost de altă părere. El nu s-a uitat în jur, ci numai în volumele cu legi, pe care le-a interpretat într-o formă ce nu mai permitea, de fapt, nici o contestație.

Cu întârziere — pentru care nu avem însă nici o vină — am intrat acum în posesia răspunsului președintelui Iliescu la punctul de vedere exprimat de procurorul general al României în legătură cu această chestiune. Răspunsul a venit sub forma unei declarații a purtătorului de cuvânt, ambasadorul Traian Chebeleu. „Întreaga abordare a problemelor sesizate de al președinte — a arătat purtătorul de cuvânt — pare a fi făcută dintr-un punct de vedere îngust, strict

juridic, conchizându-se că manifestări cum sunt publicarea lucrării de căpătâi a mișcării fasciste, «Mein Kampf», și statutele cu care s-au înregistrat unele formațiuni de sorginte și orientare legionară s-ar încadra în ordinea constituțională”. Președintele României nu este mulțumit de poziția procurorului general și, prin gura ambasadorului Chebeleu, a declarat că „demersul lui a pornit de la o evaluare politică a pericolului pe care îl prezintă pentru întreaga societate românească asemenea manifestări, ținând seamă atât de istoria României din anii '30—'40, cât și de experiența internațională contemporană, de fenomenul real al activizării unor mișcări neofasciste, precum și a manifestărilor antisemite și rasiste, într-o serie de țări europene, pe fondul crizei economice, sociale și morale”.

După cum se vede, ne aflăm în fața a două interpretări ale atitudinii României față de fascism și antisemitism: aceea a reprezentantului instanței juridice, care exprimă o concepție îngustă, văzută prin „ochelari de cal”, și aceea a conducătorului actual al României, care, în răspunsul lui, întrevede pericolul — nu numai teoretic — că difuzarea unei cărți de propagandă nazistă poate să molipsească, mai ales tineretul, de idei, concepții și simboluri neofasciste. Președintele României vede lucrurile dintr-un punct de vedere politic și consideră că publicarea și difuzarea unei literaturi care servește procesului de formare a convingerilor este un prim pas în direcția îndoctrinării, ceea ce face ca ea să intre sub incidența legii.

Desigur că pot fi emise diferite interpretări acestei intervenții prezidențiale. De exemplu, nu este un secret faptul — consemnat, de altfel, pe larg de presa română — că, mai ales în ultimii doi ani, guvernul de la București și Palatul Cotroceni au fost supuse unor critici și presiuni din partea țărilor occidentale, în frunte cu Statele Unite și Comunitatea Economică Europeană, pentru a interveni energetic contra manifestărilor neofasciste și antisemite. Una din condițiile puse României pentru admiterea ei în Consiliul Europei a fost de această natură, și cu siguranță că problema a fost ridicată în convorbirile pe care președintele țării le-a avut în cursul numeroaselor sale călătorii în străinătate, unde a avut ocazia să se întâlnească cu conducători de state sau cu oameni politici. O dovadă poate fi văzută și în faptul că intervenția președintelui Iliescu pe lângă procurorul general Vasile Manea Drăgulin s-a bucurat de aprecierile Consiliului interparlamentar împotriva antisemitismului și ale altor organizații internaționale, între care și „cele evreiești. Conducătorii României de azi au înțeles că, dacă vor să se încadreze în Europa, această năzuință trebuie să fie însoțită de măsuri practice în diferite domenii, între care și

Înțelepciune iudaică (II)

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN CUVINTELE SUNT UNEORI PREA SĂRACE (Legendă populară, tot de la părintele meu auzită)

De data aceasta, nu vă mai spun „povești adevărate”. Nu știu de unde a luat-o tatăl meu. O redau, deci, așa cum o țin minte.

Cică într-un orașel polonez s-au întâmplat lucrurile. Cum îi zicea orașelului? Nu mai știu. Cu atât mai puțin mi-e cunoscut numele Rabinului. De aceea e legendă, ca să putem între adevăr și fantezie.

Ei bine, Rabinul nostru ducea o luptă grea ca să obțină danii de la enoriașii mai înstăriți, spre a le împărți celor care îndurau tot felul de lipsuri. O muncă grea, căci și cei „înstăriți” erau de o bogăție foarte relativă, aveau și ei nevoile lor (să-și cumpere o căsuță, să mărite o fată, să-și dea copiii la școli de Talmud Tora ș.a.m.d.). Dădeau ei, căci știau că Rabinul nu trebuie refuzat, dar dania lor era departe de a aduce minimul necesar nevoilor cumplite. Rabinul punea la bătaie întreaga sa elocvență, rostea predici cu citate înțelepte, dar... vai, vorbele Rabinului nu-i puteau sătura pe cei fiământzi. Atunci, ce era de făcut?

Într-o zi de iarnă grea, se dădu veste în târg că Rabinul a decretat-o zi de post (nici o picătură de apă n-au voie să pună în gură) și întreg norodul e chemat la sinagoga mare, unde Rabinul va rosti o derașă (predică).

La ora indicată, sinagoga gema de lume. Bărbați, femei, copii, toți veniseră să audă ce s-a întâmplat, ce are să le spună Rabinul. Un ger năpraznic domnea în sinagoga cea înaltă. Orele treceau una după alta. Oamenii stăteau fiământzi și zgribuliți și așteptau. Ce să-i faci? „Dacă Rabinul ne-a chemat, știe el ce vrea. Nu putem pleca” — spuneau enoriașii.

lichidarea manifestărilor unor cercuri care mai nutresc încă nostalgia trecutului legionar și antisemit. Lumea civilizată luptă contra xenofobiei și urii de rasă și depune eforturi pentru ca acest flagel să fie eradicat oriunde ar apărea.

Mesajele trimise au fost, se pare, recepționate la București și rezultatul se vede în faptul că președintele Iliescu consideră că, în ciuda poziției Procuraturii Generale, „factorii politici și instituționali din stat trebuie să rămână în alertă și să reacționeze pentru a îngusta cât mai mult câmpul de acțiune al acestor manifestări”.

Este un punct de vedere care merită, desigur, să fie salutat, cu toate că el continuă să rămână numai un deziderat. Purtătorul de cuvânt al președintelui a declarat că instituții specializate sunt cele care au datoria să ia măsuri în această problemă, probabil o referire la Parlamentul României. Acesta dispune de capacitatea să adopte acele legi care să scoată din cadrul strict legal mișcărilor respective și pe inițiatorii lor. Deocamdată, aceste „instituții specializate” nu se dovedesc însă a fi prea grăbite în a da un curs favorabil apelului prezidențial.

JEAN STEIGER
Tel-Aviv

Reînnoiți-vă
abonamentele la
REVISTA CUL-
TULUI MOZAIK

Într-un târziu, Rabinul se ivi, își puse haina de rugăciune (tales), se urcă la amvon și își începu derașa.

În loc de a răfoli foliante talmudice sau de a invoca versete din Psalmi, Rabinul începu așa: „Am să vă spun o poveste întâmplată la Danzig lui Frederic al II-lea, regele Prusiei (reproduc fidel atât numele localității, cât și pe acela al eroului, căci așa le-am auzit. Povestea e însă potrivită și pentru altă nomenclatură de loc și de persoană).

Deci, Frederic, în lupta sa pentru cucerirea Danzigului, întrebuița strategia asediului.

După trecerea unui an, Frederic se convinge că tactica sa e sorită eşecului, deoarece există căi subterane de aprovizionare pe care el nu le cunoaște și, deci, întreaga sa strădanie e zadarnică.

Se proclamă învins și retrase trupele asediatoare. După ce porțile cetății se redeschisă, el pătrunse în cetate deghizat și îmbrăcat ca un om de rând. Scopul său era ca astfel să afle căile de aprovizionare pe care le folosește inamicul. Frederic se învârti astfel câteva zile prin ulițele orașului, până când un trecător îl recunoscu și dădu alarma că dușmanul se află în cetate. S-au închis de îndată porțile și poliția începu să-l caute.

Regele nu avea nici un prieten, nici o persoană cunoscută în Danzig și, deci, nici un adăpost. La disperare, intră în cocioba unui cizmar, îi spuse adevărul și îi rugă să-l salveze, iar când va scăpa și va ajunge la Berlin, să vină cizmarul ce „îi va da tot ce dorește, ca răsplătă”.

GAZDA PRIMI TÂRGUL ȘI-I BĂGĂ PE FREDERIC SUB PAT. Poliția ajunse și intră în bordelul sărăcăcios. Cizma polițistului se afla, în strâmta odale, la un pas de capul regelui, care se găsea sub pat. Polițistul întrebă dacă nu e vreun străin în casă, crezu pe loc răspunsul negativ și plecă mai departe.

După câteva zile, negăsindu-l pe dușman, au considerat că acesta apucase să părăsească cetatea înainte de închiderea porților. Le-au redeschis, deci, Frederic se întoarce la Berlin, iar după alte câteva săptămâni, cizmarul nostru apărură la palatul regal și fu primit de monarh.

Acesta îl întrebă ce anume răsplătă cere, iar cizmarul îi răspunse:

«Majestate, înainte de a-mi da vreo răsplătă, spuneți-mi ce ați simțit în clipa aceea în care cizma polițistului se afla la un pas de capul Dvs.?»

Regele sări de pe tron ca ars și replică: «Aceasta e o obrăznicie. Una e răsplătă și alta e îndrăzneală, care e lèse-majesté. Ești condamnat la moarte, pentru că m-ai insultat».

În zadar au fost lăstăritele bietului om, lacrimile, disperarea. Oamenii îi ferecără și-l duseră la spânzurațoare.

Lațul era deja în jurul gâtului, când Frederic apărură, oprî execuția, îl dădu jos pe cizmar de pe spânzurațoare și îi spuse: «Ai vrut să știi ce am simțit atunci, în clipa aceea. Cum puteam să-ți răspund? Unde sunt cuvintele prin care aș fi putut să-ți descriu? Iată, ai răspunsul. Am simțit ceea ce ai simțit tu acum, când ai avut lațul în jurul gâtului!».

Adresându-se multimii de enoriași, Rabinul le spuse:

«Vă țin predici, vă spun că săracilor le este foame și voi mergeți acasă și mâncați bunătăți; vă implor și vă zic că săracilor le este frig, dar casele voastre sunt încălzite.

Acum, când ați înghețat aici de frig, când sunteți liniștiți de foame, acum e momentul care vă convinge mai mult decât toate predicile mele să astâmpărați trupurile și sufletele».

În acea zi, enoriașii și-au golit buzunarele și au umplut cutia milei.

NOTA NOASTRĂ. „Legendă” de mai sus e evreiască, dar așa avea curajul să spun că locul ei este într-o vitrină... ecumenică.

Iar în vremea... privatizării, n-ar fi rău ca ea să fie și social-politică.

Nu de alta, dar nu are nimeni poftă să aștepte până va ajunge... cu lațul de gât.

STIRI

• Tinerii din Cernobîl descoperă iudaismul

• EVREII RUȘI ASTĂZI

În fosta Uniune Sovietică, iudaismul era considerat a fi o naționalitate și nu o religie. „Glasnost”-ul și „Perestroika” au adus celor vreo trei milioane de evrei libertatea de a-și practica, în sfârșit, religia. Din păcate, liberalizarea a dat naștere problemelor etnice, redeschizând și antisemitismul în această țară multinațională și multiculturală. Evreii pleacă.

În foto: Tinerii din Cernobîl care au făcut Alia descoperă cultura evreiască în cărți tipărite în limba rusă (Biblioteca din Kfar Habad—Israel)

ÎN GERMANIA: 1945 ȘI AZI

Ca o consecință a terorii naziste, rabinul Leo Beck spunea în 1945: „Viața evreiască din Germania a ajuns la sfârșitul ei, odată pentru totdeauna”. Dar astăzi trăiesc în Germania 35 000 de evrei care n-au învățat istorie.

• PRIMII EVREI GERMANI ÎN ISRAEL

Mulți evrei care au reușit să scape din Germania nazistă trăiesc în Israelul de azi. Când au sosit, ei au fost confrunțați cu întrebarea: „Sunteți aici din convingere sau ca fugari din Germania?” Se povestea anecdote despre ordonații și punctuali „Jekes”, cum erau numiți evreii germani. Curând s-au adaptat în Palestina și, mai târziu, în Israel: avocați din Germania au predat la universitate, au devenit miniștri sau judecători; alți evrei germani au profesat în medicină, filozofie și psihologie. Ei au înflințat teatre și orchestre, introducându-l în Orientul Apropiat pe Bach și Beethoven, pe Goethe și Schiller.

• BIBLIOTECI DE PRESĂ

Un demers comun în vederea cunoașterii Holocaustului s-a vărsat împotriva poporului evreu în întreprind Muzeul comemorativ „Yad

Vasem” din Ierusalim și Muzeul Național German din Nürnberg. În ambele muzee va fi organizată câte o bibliotecă de presă, cuprinzând publicații apărute în Germania și în Israel, pe tema: „Național-socialismul, antisemitismul și extremismul de dreapta”. Cu aceasta se va da posibilitatea celor interesați să-și formeze o privire de ansamblu asupra unor realități — contestate de unii, dar imposibil de tăgăduit — din diferite țări.

• TELEFONIE DIRECTĂ

Pacea condiționează dezvoltarea economică. De exemplu, Societatea Israeliană de telefoane Bezek se așteaptă la un avânt al serviciilor sale atunci când acordul referitor la autonomia palestiniană va fi efectiv aplicat și pacea se va instaura treptat. Telefonie directă a fost introdusă de aproape doi ani între Israel și Maroc, Algeria, Yemen, Tunisia, Libia, Arabia Saudită, Irak, Emiratele Arabe Unite, Bahrein, Qatar, Liban, Iordania și Kuweit.

• CONGRESUL FARMACIȘTILOR

Federația Internațională a Farmaciștilor a hotărât să-și țină congresul în anul 1996, la Ierusalim. 3 500 de delegați din peste 160 de țări membre vor participa la acest congres. Potrivit declarației președintelui israelian al organizației, această hotărâre a fost posibilă de-abia după ce multe state arabe, în frunte cu Egiptul, au renunțat la poziția lor.

• „MC DONALD'S” ARE APROBAREA DE A IMPORTA

Guvernul israelian a hotărât, nu de mult, ca întreprinderea „Mc Donald's” să primească aprobarea temporară de a importa în Israel „materia primă” pentru cartofi prăjiți. Aprobarea este valabilă până ce fabrica ce va fi construită în comun de „Mc Donald's” și investitorii locali va deveni operațională în producerea acestui căutat fel de mâncare pentru rețeaua de restaurante a firmei. Cu aceasta s-a pus capăt lungii dispute între întreprinderea israeliană de producere a cartofilor prăjiți „Tapud Mc Donald's” și Ministerul Comerțului, care în mod normal nu permite nici un fel de importuri de produse agricole.

• „CONTROL-LASER” CERUT ÎN S.U.A.

Președintele Uzinelor Chrysler a manifestat interes față de „Control-Laser”, o invenție israeliană menită să reducă numărul coliziunilor auto. Instrumentul a fost realizat de

firma „Silicon Heights”, situată în Haifa și indică conducătorului auto distanța sa față de mașina premergătoare, cât de repede se deplasează aceasta și cât de lung este propriul său timp de frânare în cazul când mașina din față sa ar opri brusc. „Control-Laser” a fost prezentat anul trecut la Salonul „Automecanica” de la Frankfurt. Între timp, inventatorii acestui „ochi electronic” au și încheiat contracte de vânzare cu întreprinderi japoneze, coreene și poloneze.

• INTERES PENTRU REȚEAUA FEROVIARĂ ISRAELIANĂ

Un număr de reprezentanți ai unor firme străine au asaltat în ultimul timp biroul ministrului israelian al transporturilor, exprimându-și interesul de a coopera, unii chiar prezentând spre aprobare planuri ce au în vedere dezvoltarea rețelei feroviare israeliene. În convorbirile purtate au fost menționate o legătură feroviară spre Eilat și modernizarea legăturii dintre Haifa și Tel-Aviv, ca și, respectiv, Ierusalim — Tel-Aviv. Pentru demararea acestor proiecte, a fost prevăzut un buget de 200 milioane de șekell. Printre firmele favorite figurează N.C.S. din Franța și Ricci din Italia.

• MILIOANE PENTRU EILAT

Ministerul Industriei și Comerțului al Statului Israel a alocat 4 milioane de șekell din bugetul pe 1993 pentru terminarea lucrărilor de infrastructură în Eilat. Cu acești bani urmează a fi terminate lucrările de construcții în zona industrială. Ministerul a aprobat, în perioada ultimului semestru, proiecte pentru industrie și turism în valoare de 600 milioane de șekell, ceea ce va facilita crearea a 2 500 de noi locuri de muncă.

• OPTIUNI NORD-SUD

Tot mai mulți oameni (cu precădere familii tinere) doresc să locuiască în zona marginală

• De-a lungul coastei mediteraneene, o dezvoltare fără precedent în construcții

a metropolei economice și culturale Tel-Aviv și nu în orașul propriu-zis. Pe israelieni îi strag cartierelor marginase, situate în partea de nord, Raanana și Kfar Saba, în care există și zone cu vile confortabile, ce fac parte dintre sectoarele locale agreate și preferate. La o anumită distanță urmează orașele situate la sud de Tel-Aviv, ca Rehovot și Rishon leZion. Această opțiune nord-sud își găsește expresia și în actualul avânt al construc-

țiilor. La nord de Tel-Aviv, în ultimul an și jumătate au fost construite peste 4 000 de noi locuințe.

• UN MECENA

Günther Rutschke, în vârstă de 84 de ani, celibatar din Berlin, a donat toate economiile sale, în sumă de peste un milion de mărci, secției germane a Asociației sioniste internaționale a femeilor — WIZO. După cum a declarat președinta WIZO din Germania, banii, pe care Rutschke îi economisise timp de peste 35 de ani, vor fi în folosul căminului „Heuss-Haus”, din Herzlia, casă de odihnă pentru femei cu mulți copii. În onoarea lui Günther Rutschke, în cadrul unei ceremonii care a avut loc la Herzlia, s-a fixat o placă la „Heuss-Haus”, care menționează acest gest de generozitate. Noul mecena a participat personal la acest moment festiv.

• CAFÉ ECLAIR

Pe insula Manhattan, pe WEST 72-nd Street se găsește Café Eclair. Proprietarul, Alexander Selinger, este un austriac care a emigrat în America în 1939. Cafeneaua lui a devenit repede loc de întâlnire pentru evreii și neevreii refugiați din Germania nazistă. Istoria acestei cafenele este un capitol din istoria vie a emigrației.

• UN FILM DOCUMENTAR DESPRE BABY YAR

În ianuarie 1946, la Kiev, 15 germani au fost aduși în fața justiției într-un proces al criminalilor de război. O unitate specială din Gestapo împușcase, în septembrie 1941, cu participarea miliției ucrainene colaboraționiste, aproximativ 34 000 de evrei. Locul crimei a fost Babi Yar, la Kiev. Acest proces a constituit subiectul unui film documentar realizat în 1989 de regizorul german Bengt von zur Mühlen, care este și autor al scenariului.

• EZER WEIZMANN PENTRU PACE ȘI INTEGRARE

Noul președinte al Statului Israel, Ezer Weizmann, se află de puțin timp în funcție; dar este de pe acum limpede în ce direcție dorește să acționeze cu prioritate. Întreaga sa angajare personală vizează acum numai progresul procesului de pace în Orientul Apropiat, ci și integrarea numeroșilor olimi veniți de curând în țară. Printre primele convorbiri politice purtate de Ezer Weizmann, ca președinte al statului, se numără un schimb de opinii cu ministrul absorbției, Yair Zaban. Weizmann a cerut să fie informat în mod detaliat asupra problemelor noilor veniți și s-a interesat în mod special de situația acestora. El a manifestat un viu interes, în cadrul acestei convorbiri, pentru israelienii care trăiesc în străinătate și doresc să se reîntoarcă. „Voi face tot ce-mi va sta în putință” — a spus președintele statului, ministrul Zaban — „pentru a aduce în Israel cât mai mulți evrei”.

• TITLURI ACADEMICE

Jurista israeliană Mirjam Ben-Porat a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Philadelphia, pentru aportul ei pe tărâmul jurisprudenței. Dna Ben-Porat este judecătore la Curtea Supremă de Justiție a Israelului și predă la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Ea nu este de altfel, singura femeie care a primit o distincție din partea acestei universități. Și soția președintelui S.U.A., Hillary Clinton, care este o avocată eminentă, a primit aici titlul de Doctor Honoris Causa, înainte de a păși în Casa Albă.

• OMUL ANULUI

Președintele Băncii Israel, Josef Frenkel, a primit distincția „International Media Partners”, fiind considerat „Omul anului” în domeniul economiei. În documentul de motivare a acestei distincții se menționează că Frenkel a contribuit în mod hotărâtor la stabilizarea și creșterea economiei israeliene. Și unele reforme economice fundamentale ar purta, se zice, semnătura sa. Societatea americană, care conferă această înaltă distincție, organizează, printre altele, conferințe economice internaționale.

• MAI PUȚIN SERVICIU ÎN REZERVĂ

Până în anul 1996, numărul zilelor pe care fiecare israelian apt pentru serviciul militar este obligat să le presteze în serviciul de rezervă va fi redus la jumătate. Acest lucru l-a anunțat de curând premierul Yitzhak Rabin, care deține și funcția de ministru al apărării, declarând că reducerea plătută nu este numai în favoarea soldaților, ci va conduce și la o considerabilă economie în bugetul militar.

Scutirea serviciului de rezervă a devenit posibilă, înainte de toate, datorită numărului crescând de tineri recruți în locul cărora erau concentrați adesea soldați din serviciul de rezervă.

• EL MALE RAHAMIM

Estrongo Nachama, prim-cantor al Comunității Evreilor din Berlin, este singurul supraviețuitor al familiei sale, exterminate la Auschwitz. El a cântat pentru viața lui, stărnind emoția paznicilor, netulburat de uciderea atâtor oameni. Din 1945, el a cântat pentru cei morți. În fiecare vineri, Estrongo Nachama înșiră numele lagărelor de exterminare în cutremurătoarea rugăciune pentru morți „El male rahamim”.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi Dr Moses Rosen

FROM ANTIOCHUS EPIPHANES TO "MEIN KAMPF"

Our prayer as we light the candles is a praise to the Heavenly Lord for the "miracles he worked with us in those days in this time."

Every page in our history so full of wonders is not only a reminiscence of the past, but also an increased awareness of the present, of the life we live.

We do not live. We survive. From one miracle to the next, from one tyrant to the next. Whatever his name — Nebuchadnezzar, or Titus, or Antiochus, or Haman, or Torquemada, or Chmielnitski, or Hitler. They were all seeking what Hitler called "Endlösung", the "final solution."

While we, whatever the meridian our scattering has led us to, in every generation along our multi-millennarian existence, recite the same AL HANISIM, the same song of praise to the MIRACLE that we have been through even as we make ready for the one ahead.

"Whoever studies Jewish history and does not believe in miracles is not a realist," said the founder of the State of Israel, David Ben Gurion, a freethinker.

It's not by any homily rhetoric nor any logical contraption that "those days" are likened to "this time" we live in.

The tiny Hanukkah candles are of such intense, painful timeliness that all we have to do is try to understand their survival in a world where thousands of turmoils have done their best to put them out, so that we may figure out what's happening to us, what facts we are confronted with now that a half century has gone since the end of the Holocaust.

What did Antiochus want? What for did Ancient Greece and Jerusalem clash with each other? It may be that their mindsets, symbolized by the two mounts, Olympus and Sinai, were radically opposed.

OLYMPUS AND SINAI

Ancient Greek culture was subjected to the monopoly of a highplaced aristocracy. Up there, on the **Olympus** reigned the gods with their weaknesses and passions. Up there, too, lay the spark, the fire. Up there were light and culture, while down on earth darkness and ignorance were bound to rule because a slave whose mind has been enlightened may be dangerous. A slave is not allowed to think. When Prometheus stole away the fire to give it to the common mortals, the gods punished him fiercely.

When **Sinai** spoke out, its message to mankind was "lehi Or" — "Let there be light" — for under cover of darkness creation is smothered, it is TOHU-VAVOHU, CHAOS, or, to put it in more modern terms, it is decay, collision, disintegration. The end of the Bible — the Book of the Books God gave to Moses "before the eyes of the entire Israel." There is but one aristocracy, that of the mind which has forever to tear down the shadows, to shred off darkness, to spread out the light of knowledge.

Take Napoleon's famous saying that "Every soldier carries a marshal's baton in his bag." Compare it to that passage of the Talmud that says, "Watch the children of the poor for it is they who are the font of learning," and you will understand what place culture and spirituality take in our history. Every human being is a source of light, of creation, of culture in our view.

Olympus is the force of matter, physical strength; **Sinai**, the force of spirit, reason. To push ahead with our nuclear comparison, we might say Sinai is a "chain reaction" of the Human Spirit.

Actually, this explains why the whole battle 22 centuries ago was aimed at the Menorah, the candelabrum of our Holy House. Antiochus, the winner, instead of having a triumphal arch built for himself, rushed to the Temple to desecrate the oil; two years later Yehuda Maccabi took the same road to come upon the "remnant of oil" and spark the miracle.

Go to Rome and look at Titus's Triumphal Arch, year 70 of the modern era. Upright in his chariot to which Jewish slaves were chained, the emperor postures triumphally, his "booty" in his arms.

What is his booty? The Menora, the candelabrum. Titus has won — at least that's what he thinks — and he has taken away the candelabrum. He entered the Temple, walked into the Holy of the Holies, drew his knife and stabbed... some man, you guess? You're wrong. Titus's dagger pierced the parchment of the Holy Scroll. Titus was after the same thing as Antiochus: killing the idea. He hadn't yet learned any lesson from history. He didn't know a sword however sharp, a flame however ravaging cannot annihilate the TRUTE, the SPIRIT.

Torquemada put up pyres, threw books to autodafes. Let "heretics" and their "heresy" be wiped out! I've seen with my own eyes the pyres in Vienna's squares. Freud, Heine, Stefan Zweig, Einstein and, of course, the Holy Scrolls of the Synagogues were burning amid a crazy dance of the SS battalion.

In just one night, November 9, 1938, every Synagogue in Germany caught alight. In just one night, the sky above the area of Dudești and Văcărești roads in Bucharest reddened with shame. Nearly every Synagogue in Bucharest was blazing.

All of them, from Antiochus down to Hitler were up to the same mischief as none of them conceded "inferior" races their right to live. Weak elderlies and infants were hurt

"MAY THE LIGHT OF THE TRUTH DISSIPATE THE DARKNESS OF LIES"

HANUKKAH 5754 in Our Communities

This year, 5754, the enthusiastic participation of our community in the holiday of the light has proved once again that a population — although small in number and mostly aged — have succeeded to keep the flame of Judaism alive due to the efforts, watch and determination of its leader, Chief Rabbi Dr Moses Rosen, as well as the leadership of the Federation of Jewish Communities.

Many years ago His Eminence initiated the so called "Hanukkiada" tour in all the Jewish communities throughout Romania, a noble and useful (although tiresome) mission of enlightening the souls of the people, especially of those who were deprived of national and religious education, which

every nationality should be entitled to, due to reasons independent of their will.

His Eminence has brought this year too light and warmth into the souls of our community members despite the physical effort and so much more the violent snowstorm.

The Hanukkah 5754 festival was marked by the idea of light and truth, a good co-habitation of the Jewish population in Romania with the Romanian people, with all the other nationalities.

In this respect, the participation of an impressive number of Jewish and non-Jewish people in these festivities, the presence of important representatives of

(Continued on p. 15)

ROMANIA
THE PRESIDENT

Bucharest, 11 December, 1993

To His Eminence, Dr Moses Rosen, Chief Rabbi of the Mosaic Faith,
President of the Federation of Jewish Communities

The celebration of the Hannukkah Days, a symbol of victory of light over darkness, of truth over lie, gives me the pleasant occasion to convey to you and the entire Jewish population in Romania cordial greetings and wishes for health and prosperity.

We assure you that we maintain our firm desire to fight for the defence of the rule of law, of democracy and to keep struggling unreluctantly against extremism, xenophobia and anti-Semitism.

Happy Holiday!
ION ILIESCU

down from atop Mt. Taigetus because the world is a jungle and "homo homini lupus" is its motto.

What about "Mein Kampf" that carried this savagery into the 20th century and unleashed it on mankind? No one but the "fair-haired", the superior German race, the "Herrenvolk" had a right to live. The remainder, and we don't mean just Jews, had to be uprooted, down to the last of them. The other nations were doomed to slavery — slaves of the Teutonic masters in their "one-thousand-year Reich."

Is there anyone who doesn't believe what I said? Let him or her take the advice of the Attorney General who has "legitimized" this gospel of cannibalism on grounds that poor Hitler did nothing but provide "information" in "Mein Kampf."

Imagine a book "informing" readers that human meat must by all means be eaten, and supplying details on what organs of the human body are the most savory. "Mein Kampf" has produced millions of murders of the vilest sort.

Drugs are banned in every civilized country, whereas in Romania the Attorney General lets loose again this ghastly document to which not just six million Jews, but also three million Poles, about 60 million Europeans in all, fell victim.

In a letter to the Romanian president, the Attorney General first admits the nefariousness of "Mein Kampf", then he goes back on it and says he sees no danger in its being published.

Is he waiting for a pogrom so he should move in when the wrong is done? To our knowledge, the Attorney General is supposed to protect law and order and take action before any trouble breaks out.

Finally, the Attorney General slights the whole country and the general public by making a poor assessment of their civic maturity, as he implies Romanian authorities are not yet ripe to protect human rights as they ought to do.

In other words, it is too early for the Attorney General to intervene. So we will have to wait for the civic awareness of the people to mature. I will refrain from comments. However, with all due respect for his chief justice seat, I dare say such implication coming from such high quarters is a quite serious blot on Romania's public image.

To cap it all, the Attorney General gives us another dumbfounding reply. We have complained against a tabloid ominously called "The Offender" ("Infractorul"). In one of its issues earlier this year, a "reader" suggested that Jews be rounded up and marched to the soap factory as "many useful products can be manufactured out of them." For all response, the editorial board argues that the "reader" overdoes it: why not have us all herded to Siberia? There, says the editor, they'll know what to do with us.

As we protested against it, the Attorney General replied he had examined the Romanian law and failed to come upon an article sanctioning people who made such assertions. There goes another petition by the Federation of Jewish Communities that gets turned down.

Still there is a happy ending to the story. It's not Antiochus who won. He was nothing but a degenerate product of that Ancient Greece that's left a lofty heritage of wisdom to mankind. It was in Jerusalem again that the true meeting between Judaism and Hellenism took place, but that time Greece was represented by Alexander the Great and Judaism by Shimon Hatzadik. Their embrace was not confined to just the two of them as individuals. It gave birth to a whole new civilization — the Alexandrine one — and Philo was the perfect upshot of this cross-fertilization.

Instead of dying out, the Menorah burned on even brighter than before. The same thing happened with Islam. The golden age of Spanish Judaism was the Moorish one. Maimonides wrote his work in Arabic and the two cultures learned a good deal from each other.

The Menorah has kept on burning. Antiochus, a pygmy, was unable to put it out and so was Adolf Hitler, the ridiculous house painter.

That's why Hanukkah candles are lit precisely in the dead of night. That's why our calendar is based upon the Moon that pierces through the dark. It is precisely when the penal codes grow void, when the custodians of justice fumble for articles of law they never find, when the poison of hatred spreads out again — it is precisely at a time like that that we are lighting the Menorah and proclaiming our faith, the faith of the entire mankind that we are all made "in God's image and likeness."

Light brings forth the truth that will forever triumph.

• Greetings from the Mayor of Tel Aviv, conveyed by Mr Yitzhak Artzi

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

The Government of Romania
The Council for National Minorities

7 December 1993

Ladies and Gentlemen,

It gives me great pleasure to congratulate you on the occasion of the Hanukkah holiday, the celebration of light.

Such important moments in the history and spiritual life of a people are opportunities of getting closer and better knowing those people who live in the same geographic area and have the same destiny.

I convey to you the best wishes for the Hanukkah holiday 5754 and I would like to express my trust that, through its activity, the Council for National Minorities — within which the Federation of Jewish Communities is also represented — will continue to contribute to keep, develop and express the national, cultural, linguistic and religious identities of the persons belonging to the national minorities in Romania.

I wish you success in carrying out the festivities occasioned by the Hanukkah holiday 5754.

Yours faithfully,

VIORIEL HREBENCIUC

Secretary General of the Government,
Co-ordinator of the Council for National Minorities

The Secretariat of State for Cults

Your Eminence,

On Hanukkah, the holiday of light, I am conveying to your Eminence and the entire community my heartiest wishes for welfare and health.

Secretary of State

Prof. Dr. **GHEORGHE VLĂDUȚESCU**

"MAY THE LIGHT OF THE TRUTH DISSIPATE THE DARKNESS OF LIES"

HANUKKAH 5754 in Our Communities

(Continued from p. 14)

of state, central and local authorities, religious cults, political parties, famous scientific and cultural personalities, of journalists of the written and audiovisual press has proved that the real patriots, those who wish welfare and peace for Romania, understand and condemn also in this way extremism, xenophobia and anti-Semitism.

On Saturday evening, December 11, 1993, the Hanukkah festival was in full swing at the Choral Temple in Bucharest. The attendance was special not only in number, as those impressive moments were shared with us by Mr Oliviu Gherman, President of the Senate, Mr Victor Opaschi, Presidential Adviser, Mr Dumitru Popa, Secretary of State, Government representative, Prof. Dr Mihai Drăgănescu, President of the Romanian Academy, Architect Cristian Moisescu, the representative of the State Secretary for Cults, members of the Council for National Minorities.

There were also present: His Excellency Mr Avshalom Meggidon, Ambassador of the State of Israel, His Excellency Mr Anton Rossbach, Ambassador of Germany, His Excellency Mr Gustavo Garaicoechea, Ambassador of Venezuela, His Excellency Mr Christoph Parisini, Ambassador of Austria, His Excellency Mr Bogumil Luft, Ambassador of Poland, His Excellency Mr Bernard Boyer, Ambassador of France, Mrs Nancy Pelletreau, General Consul of the USA.

There were also present: Monsenieur Ioan Robu, Archbishop of the Roman-Catholic Church in Bucharest, the representative of His Beatitude Teoctist, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, Prof. Emil Cornișescu, and the representative of the Vatican in Bucharest.

A delegation from Israel, made up by Ambassador Naftali Lau Lavie, Mr Yitzhak Artzi, representative of the Jews originated from Romania and Mr Elyahu Spanic, on behalf of the "Claims Conference" organization, shared with the Jewish Community in Bucharest the joy of the Hanukkah festival.

The religious service of lighting the candles of Hanukkah took place in the

presence of His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen, the leadership of the Federation of Jewish Communities and the Bucharest Jewish Community.

The Choir of the Choral Temple performed religious songs in a remarkable artistic way, appropriate for the event.

The Talmud Torah Choirs of children and youth offered the public a delightful musical program, dedicated to the Hanukkah event.

The Presidential Adviser, Mr Victor Opaschi, delivered the message addressed by the President of Romania, Mr Ion Iliescu, on the occasion of the Hanukkah festival.

Mr Yitzhak Artzi conveyed the greetings of the Jews originating from Romania.

The speech of His Eminence offered affective and intellectual substance to this Hanukkah evening by his oratorical power, by the ability to update history.

Very impressive was the participation in more than 60 communities of Romania of all members, mostly old, sick, single people who came to meet the "light caravan" despite all the difficulties, notwithstanding great distances.

The festive environment ensured by the Talmud Torah children's choir, by His Eminence's and His representatives' lofty words concerning the meaning of the Hanukkah festival was enhanced by the feeling that we are not alone, that all the souls of the few Jews still living in our small or large communities vibrated at the same time, being integrated in the large family of Jews from all over the world, from Israel and from the Diaspora.

The "Hanukkadiada" festival 5754 was an event which found its echo not only in the conscience of the Jewish population but also in that of the Romanian people and the cohabiting nationalities.

Also, the foreign guests expressed their admiration and enjoyed everything they had seen and experienced in the environment of the Jewish community in Romania, which although less in number proved once again their vitality and desire for national identity.

"In Right Time at the Right Place"

The Archbishop of the Roman-Catholic Church in Romania Dr. Ioan Robu invited Chief Rabbi Dr. Moses Rosen to deliver a speech on the launching of the book "Letters of the Pope to a Jewish Friend".

Jerry Kluger was a colleague of Karol Wojtyla in the high-school in Wadowice (Poland) and both were connected by a strong friendship. "Lolek" defended strongly his Jewish comrades and fought against Nazism and Antisemitism.

The Holocaust destroyed the family of Jurek but he was able to escape after many sufferings. After 25 years the two friends met in Rome and "Lolek", the Papa John Paul II, invited Jurek to his visit in 1986 in the Synagogue in Rome and is continuing with more energy his friendship with his old Jewish friend. "Your book in its Romanian translation — told Chief Rabbi, to the author Gian Franco Svidercoschi is coming in the right time at the right place. It is a book of "VEAHAVTA" ("You shall love God and human beings").

Archbishop Robu and Bishop Nifon Ploieșteanul (on behalf of the Patriarch of the Christian Orthodox Church) underlined in their speeches the idea of struggle against Antisemitism as a basis of all the religions.

A great number of ambassadors from various Catholic countries assisted on this unique and marvellous ecumenical meeting.

חנוכה תשנ"ד בקהילותינו

גם בשנה זו, תשנ"ד, ההשתתפות ההמונית של כל קהילותינו בחג האורים, משמעותה היא אופן הצהרה שהאוכלוסייה שרובה באה בשנים, במתי מספר, מצליחה ע"י מאמץ מנהיגה, כבוד הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א, הנהגת הפרדציה של הקהילות היהודיות ברומניה להתמיד, לקיים את אור יהדות רומניא.

ביזמו, זה הרבה שנים, ע"י פעולה אצילית להארת הנפשות ובעיקר של אלה שמיטיבו בילתי תלויות בהם, לא זכו לקבל חינוך לאומי-דתני, ביזמו אם כן מסע חנוכה, כמעט בכל קהילות יהודי רומניא, המסע אם כי הוא מעייף ומיגע, כבוד הרב הראשי הביא גם בשנה זו, למרות החורף והמאמץ הפיזי, יתרת אור וחום בנפשות חברי קהילותינו.

השתתפות מספר מרשים של יהודים ולא יהודים, הנוכחות בחגיגות אלה של נציגים חשובים של שלטונות המדינה, הן מרכזיים והן מקומיים של הזדנות, חברי מפלגות מדיניות, אישים בעלי יוקרה של המדע והתרבות הרומנית, הע"ת תונות הכתובה ושל הרדיו והטלוויזיה, העידה שהפטריוטים האמיתיים, אלה שרוצים בשלום המדינה, יודעים להוקיע גם בדרך זו את הקיצוניות, את הקסנופוביה ואת האנטישמיות.

השתתפות מספר מרשים של יהודים ולא יהודים, הנוכחות בחגיגות אלה של נציגים חשובים של שלטונות המדינה, הן מרכזיים והן מקומיים של הזדנות, חברי מפלגות מדיניות, אישים בעלי יוקרה של המדע והתרבות הרומנית, הע"ת תונות הכתובה ושל הרדיו והטלוויזיה, העידה שהפטריוטים האמיתיים, אלה שרוצים בשלום המדינה, יודעים להוקיע גם בדרך זו את הקיצוניות, את הקסנופוביה ואת האנטישמיות.

בערי השדה

חגיגות חנוכה דומות בהשתתפות כבוד הרב הראשי התקיימו גם ביתר הקהילות ברחבי המדינה. ליוו את כבוד הרב הראשי: סגן המזכ"ל העייד יוליאן סרין והמזכ"ל מר סיון אלכסנדר. להם הצטרפו בחלק השני של המסע: המזכ"ל מהנדס טיאודור בלומנפלד וד"ר צבי פיין, מנהל תכנית הגיוס ברומניא. כמו כן השתתפו באירוע חשוב זה אורחיו הנכ"ב בדים משראל: השגריר לביא לאו, העייד יצחק ארצי ומר שפאניץ.

מר אלכסנדר סיון, מזכ"ל הפרדציה ומר חיים רימר העורך הראשי של ה"יתבת" בקרו בימי חנוכה בכמה קהילות והביאו את ברכת כבוד הרב הראשי ליהודי הקהילות. יותר מששים קהילות נהנו מחגיגות חנוכה ומרגש היה לראות את יום אקנים שלא רצו לוותר על האפשרות לבוא להשתתף יחד עם אחיהם באירוע זה, על אף הקור והמרחק. יש לציין גם השתתפות, במסע זה, של קבוצה מטעם "יקול ישראל" ובראשה מר נועם יפה, שמסרו בכל ערב חדשות על האירוע הח"שוב הזה וקשרו באופן שיר את יוצאי רומניא עם אחיהם החיים במולדת.

המשתתפים והאורחים התרשמו והתרגשו עמוקות בראותם איך האוכלוסייה היהודית מרומניא ממשיכה את חייה המסורתיים אעפ"י שמספרה הולך ופוחת. ועל כל אלה, נודה להקבי"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. ומי יתן וזוכה לחוג גם בשנים הבאות את חג האורים באווירה של שלום שלם בארצנו הקדושה ובכל העולם.

חנוכה בית הכנסת הכורלי

מוצאי שבת, ה-11 בדצמבר 1993 בית-הכנסת הכורלי היה מלא עד אפס מקום, לא רק במספר רב של אנשים, כי אם גם בקהל מיוחד במינו. כי יחד איתנו התרשמו: נשיא הבית העליון - אולווי גרמן, יועץ נשיא המדינה - ויקטור אופסקי נציג הממשלה - דומיטרו פופה, נשיא הא"דקמיה - פרופ. דר. מיהאי דראגנסקו, נציג המחלקה לזדנות - קריסטין מוי"סקו, חברי המועצה למען המיעוטים הלאומיים וכו'.

נכחו גם כבוד שגריר מדינת ישראל בבוקרשט - אבשלום מגידון, כבוד השגריר של גרמניא - דר. אנטון רוסבאך, שגריר ויניזואלה - מר גוסטאו גארא"צוקיא, כבוד שגריר אוסטריא - ריסטון פריסיני, כבוד השגריר של צרפת - מר ברנו בואיא, כבוד השגריר של פולין - מר בוגומיל לופט, ומרת ננסי פלטריו - קונ"סול כללי של ארה"ב.

השתתפו מונסניור יואן רובו, אר"כבישוש במורקרט של הכנסיה הרומי-קאטולית, פרופ. דר. אמיליאן קורניצסקו, נציג הפאטריארך טיאוקסטוס של

מאנטיאוכוס אפיפנס ל"מיין קאמף"

האם הוא מצפה לפראות, כדי שיקח אמצעים אחרי ביצוע הפשע. אנו ידענו שהפרקליטות הכללית מייצגת מוסד שצריך להגן על הסדר טרם האי-סדר. ובסיום, הפרקליט הכללי מעליב את דעת הקהל, את השלטונות שהוא נותן להם "תעודת דלות אזרחית". הם עוד לא די מבוגרים להגן כדבעי על זכויות האדם. במילים אחרות, מוקדם מדי שכבודו יקח אמצעים. נחכה להתבגרות האזרחית. אני נמנע מפרושים, אבל עם כל הכבוד שאני חייב לכסא שיושב עליו הפרקליט הכללי של רומניא, אני מרשה לעצמי להגיד שהצהרה כזאת ממוסד זה מהווה עלבון חמור "למראה" רומניא.

ובתור "מוסף" קיבלתי מהפרקליט הכללי עוד תשובה שאף היא אינה זקוקה לפרושים. התלוננו נגד העתון ששמו אופייני לו "אינפרקטורול" (הפושע). בעתון זה, "קורא אחד" מציע לקחת את היהודים ולשלוח אותם לבית-חרושת לסבון "כי אפשר לעשות הרבה דברים מועילים מהם" והמערכת משיבה שהוא מגזים. די שישלחו את כולנו לסיביר ושם ידעו כבר איך לטפל בנו. הפרקליט הכללי משיב לנו שלא מצא בחוקי רומניא סעיף שמעניש את מחברי ההצהרות הנ"ל. גם הבקשה הזאת של הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניא לא מצאה שום הד.

ובכל זאת "האפיאנד". לא אנטיאוכוס ניצח. הוא היה רק יוצא מנווובן של יוון שנתנה לכל האנושות אוצרות רוח. הפגישה האמיתית בין היהדות והיווניות נעשתה גם כן בירושלים. אבל נציג יוון היה אלכסנדר מוקדון והיהדות הוצגה ע"י שמעון הצדיק. ההתחבקותם לא היתה רק אישית. היא הולידה תרבות שלמה, האלכסנדרית, ופילו האלכסנדרית מייצג הדורקים של שתי התרבויות. המנורה אינה כבה, אלא מאירה יותר ויותר. אותו הדבר קרה גם עם האיסלם. "תור הזהב" בהיסטוריה של התרבות היהודית בספרד הוא המאורי. רמב"ם כתב את ספריו בערבית ושתי התרבויות למדו אחת מהשניה. המנורה מאירה גם הלאה. לא הצליחו לכבות אותה לא אנטיאוכוס הקטנוני ולא הצבעי המגוחך היטלר. הנה בעד מה נר חנוכה דולק בתוך הלילה הממושך, הנה בעד מה הלוח שלנו הוא של הירח שתוקע את האופל. דוקא כשחוקי העונשין נהיים באופן מוזר רקים מתוכן, דוקא כשכמה שומרי הצדק מסתבכים בסעיפי חוק שלא מוצאים אותם, דוקא כאשר רעל האיבה מופץ מחדש, דוקא אז מעלים את המנורה ומצהירים אמונת כל העולם למושג הקדוש של יצורים שנבראו בצלמו ודמותו של אלקים.

האור מביא את האמת והאמת תנצח לעולם ועד!
כולם, מאנטיאוכוס ועד היטלר, בצעו את אותו הפשע, כי זה וגם זה לא נתנו זכות חיים לגזעים "הנחותים".

מראש פסגת הר טייגעט היו זורקים את הילדים והזקנים החלשים, כי העולם שלהם הוא דז'ונגל וסיסמתו "הומו הומיני לופוס".

וה"מיין קאמף"? הכניס את כל הפראות הזאת בתוך המאה ה-20 וזרק אותה לאנושות. זכות חיים רק לצבהבים, ורק "לגזע העליון" הגרמני, רק ל"הערנפולק", לעם האדוני לבד זכות חיים. השאר? כבר לא מדובר ביהודים. צריכים להיות משועבדים עד האחרון. אנו מדברים פה על עבדים, בני עמים אחרים, כולם היו צריכים להיות עבדים של הטילאוטונים, ברייך בן אלף השנים.

נעמוד פה. אינכם מאמינים לי? אם כן תסתכלו לאמרותיו של הפרקליט הכללי ש"נותן תוקף חוקי" לספר הזה של הקניבליזם, שדעתו שהיטלר המסכן לא עשה כלום אלא נתן הודעה ב"מיין קאמף" שלו.

תארו לעצמכם ספר שאינו עושה שום דבר אחר מאשר ל"הודיע" שצריך לאכול בשר אדם ונותן ידיעות איזה איברים של גוף האדם טעימים יותר. "מיין קאמף" יצר מיליוני רוצחים מהמין השפל ביותר.

הסמים אסורים לשימוש בכל ארץ תרבותית והפרקליט הכללי "נותן רשות להדפסה" למסמך הארור הזה שגרם למות שלושת מיליון פולנים, בערך ששים מיליון איירופאים, מלבד ששת מיליוני יהודים.

הפרקליט הכללי של רומניא סותר את עצמו, אחרי שמודה בפני נשיא רומניא שהספר כולל רעיונות מסוכנים, באמרו באותו המכתב אל הנשיא שאינו רואה בו שום סכנה.

תפילתנו להדלקת הנרות היא הודיה לאזון עולם "על הנסים והנפלאות שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה".

כל דף בהיסטוריה שלנו מליאת הנסים, הוא לא רק הזכרת העבר כי אם גם ראיית ההווה, בחיים שלנו היומיומיים.

אנחנו לא חיים, אלא שורדים מנס אחד לשני, מעריץ אחד לשני. לא חשוב אם שמו נבוכדנצר, טיטוס, אנטיאוכוס, המון, טורקמדה, כמלניצקי או היטלר. כולם רצו מה שהיטלר קרא לזה "הפתרון הסופי".

ואנו אומרים בכל קצווי פזורנו, בכל הדורות, בקיומנו בן אלפי השנים, את אותו "על הנסים", את אותו הימנן ההדלקה בעד הנס מעבר ומתכוננים לזה שבדרך.

"מי שלומד את ההיסטוריה של היהודים ואינו מאמין בנסים אינו ריאליסטי", אמר מייסד מדינת ישראל המודרנית, דוד בן-גוריון.

לא על ידי פרשנות מלאכותית ולא על ידי מחשבה הגיונית "הימים ההם" דומים ל"זמן הזה", לימים שאנו חיים בהם.

נרות חנוכה הם אקטואליים באופן חד ואין לנו אלא להבין את השרידות בעולם מלא השתדלויות לכבות אותם, כדי להבין מה קורה אתנו ומה המציאות שאנחנו חיים בה עכשיו, יובל שנים אחרי השואה.

מה רצה אנטיאוכוס? למה לחמו אז יון וירושלים? אלה היו שתי צורות להבנת תוכן החיים, המנוגדים בהחלט, שהיו מיוצגים על ידי שני הרים: אולימפ וסיני.

אולימפ וסיני

התרבות היוונית היתה משועבדת לשליטתה הבלעדית של האריסטוקרציה העליונה. שם באולימפ שלטו האלילים עם עוונותיהם וחולשותיהם. שם היה הניצוץ, האש. שם היה האור, התרבות ולמטה צריך היה לשלוט האופל, הבורות.

מכיוון שעבד שבמוחו חדר אור התרבות הוא מסוכן. לעבד אסור לחשוב. כאשר פרומ-טאוס גונב את הניצוץ בעד האנשים הפשוטים, האלילים מענישים אותו באכזריות.

סיני נתן לאנשים את הסיסמה "יהי אור", כי באופל היצירה נחנקת, שם תוהו ובוהו או, בשפת זמננו, "התפרקות", התנגשות, מהומה. המלים האחרונות של התורה הן "לעיני כל ישראל". רק אצילות אחת; של הרוחניות, צריכה להגלות את החושך, לפזר את האופל, להפיץ את קרני המדע.

אם נעשה פרפרזה של מימרת נפוליאון, נצטט את "כל חייל מוביל בתרמילו את מטה המרשל" ונוסיף לזה "הזהרו בילדי עניים שמהם תצא תורה" נבין את מקום התרבות והרוחניות בהיסטוריה שלנו. אצלנו כל איש הוא מקור של אור, של יצירה. אולימפ מייצג את הכוח, האון הפיזי, אבל סיני מייצג את כוח הרוחניות, ההגיון. ואם להמשיך פה את המקבילים "הגרעיניים", אנחנו יכולים להגיד שסיני מהווה "תגובה בשרשרת של הרוחניות האנושית".

זהו ההסבר לעובדה שהסיבה למלחמה מלפני 22 מאות שנה נוהלה בגלל המנורה, נורת השמים. אנטיאוכוס, המנצח, לא בנה לעצמו קשת נצחון. דרכו הראשונה היתה אל בית המקדש כדי לחלל את השמן ובעבור שנתיים, יהודה המכבי הלך באותה הדרך כדי לחפש את "שארית השמן" ולגרום לעשיית הנס.

לכו לרומא ותראו את קשת הנצחון של טיטוס. במרכבת המלחמה שאליה נמצאים עבדים יהודים קשורים בשרשראות, הקיסר יושב על כסא מלכותו וארשת נצחון על פניו ונושא על זרועותיו את "שלל המלחמה". מה השלל? המנורה. טיטוס ניצח, הוא חושב כך. הוא נכנס לבית המקדש ובקדשי הקדשים, מוציא את פגיונו ותוקע אותו... אתם מאמינים שבאיזה שהוא איש? לא. אתם טועים. פיגיונו של טיטוס חודר בגוויל ספר התורה. הוא מתכוון לאותו הדבר שרצה גם אנטיאוכוס: להשמיד את הרעיון. עוד לא למד כלום מההיסטוריה. הוא אינו יודע שאין בעולם חרב כה חדה וגם לא להבת אש כה אוכלת שתשמיד את האמת, את הרעיון!... גם טורקמדה הרים מוקדי אש. זרק ספרים במוקדים שימותו הכופרים והכפירה שלהם. ראיתי במו עיני את המוקדים בכיכרות ווינה. ספרי התורה, ספרי היינא, פרויד, שטיפן צווייג, איינשטיין בערו במרכז ריקוד שגעוני של גדוד ס.ס. לילה אחד, הודלקו כל בתי כנסת גרמניא ב-9 נובמבר 1938.

לילה אחד שמי רחובות וואקארשט ודודשט נאדמו מבושה. הלהבות כללו את כמעט כל בתי הכנסת מבוקרשט.